

ADVOKATANSVAR

Kandidatafhandling

Julie Zimmer Pedersen
Anne Janum Riis

Titelblad

Uddannelse: Jura, Aalborg Universitet

Fagområde: Erhvervsret

Afhandling: Kandidatafhandling

Projektitel: Advokatansvar

Engelsk titel: Liability of the Lawyer

Forfattere: Julie Zimmer Pedersen (studienr. 20183159)
Anne Janum Riis (studienr. 20184911)

Vejleder: Anders Ørgaard

Antal anslag: 162.414

Abstract

This thesis examines whether the basis of liability varies when the lawyer performs a task. In the thesis, the lawyer's tasks are divided into five categories, including litigation, expeditions, legal advice, digital legal advice, and advice about non-legal questions.

The lawyer is subject to professional liability, which means that the lawyer is compared to an ordinary good lawyer in a similar situation. This does not apply when the lawyer advises on non-legal matters and the client is aware of this. In these cases, the lawyer is subject to general fault liability. Although lawyers' liability for damages is not regulated by law, the general conditions for damages, besides liability must be fulfilled: loss, causation, and foreseeability.

The lawyer is subject to a strict standard of responsibility when he makes claims and/or pleas. In addition, the basis of liability is strict when the lawyer must reassess the case and advise the client accordingly. The liability standard is strict when the lawyer assesses whether there is reason to file a case or appeal a decision, as well as when the lawyer enters a settlement on behalf of the client. The lawyer is subject to a less strict standard of responsibility when presenting evidence and when organizing the strategy of the case.

The lawyer is subject to a strict standard of responsibility when performing expeditions. However, the liability norm is stricter in the case where a time limit is specified than in the case where no time limit is specified.

The standard of responsibility to which the lawyer is subject when giving advice varies according to the type of advice involved. If the advice concerns clear legal questions or central lawyer obligations, the liability standard is strict. If the advice concerns difficult legal issues, the liability norm is less strict. In addition, it can be concluded that the lawyer cannot be released from liability by referring to the presence of other advisers, or by referring to the client's insight. In addition, the lawyer is subject to a strict standard of responsibility when he must pass on his advice to the client. The lawyer is subject to the same liability standard when he provides digital advice. However, the standard of responsibility is strict when the lawyer publishes standard documents.

Based on the review of the thesis, it can be concluded that the basis of liability varies when the lawyer performs different tasks. The standard of responsibility depends on the task to which the possible liability-engaging behavior relates.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	4
1.1 Problemformulering	5
1.2 Metode og retskilder	5
2. Den retlige ramme	9
2.1. Erstatningsansvar	9
2.2. Professionsansvar	10
2.2.1. <i>Resultat- og indsatsforpligtelser</i>	11
2.2.2. <i>Professionsansvaret som en særlig streng standard</i>	11
2.2.3. <i>Ansvarsnormer</i>	12
2.3. Rådgiveransvar	13
2.4. Ansvar for juridisk bistand	15
2.4.1. <i>Lov om juridisk rådgivning</i>	15
2.4.2. <i>De advokatetiske regler</i>	16
2.4.3. <i>Juridiske rådgivere og advokater</i>	18
3. Advokaters erstatningsansvar	20
3.1. Ansvarsgrundlag	20
3.2. Ansvar over for tredjemand	20
3.3. Særlige forhold	22
3.3.1. <i>Aftalens påvirkning af ansvaret</i>	22
3.3.1.1. <i>Beløbsbegrænsninger</i>	25
3.3.2. <i>Honorarets betydning</i>	25
3.3.2.1. <i>Honorar, hvor der er taget højde for sagens udfald</i>	26
3.3.2.2. <i>Honorar, hvor advokaten markedsfører sig som specialist</i>	27
3.4. Elementer i vurderingen af advokaters ansvarsgrundlag	27
3.4.1. <i>Resultatforpligtelser</i>	28
3.4.2. <i>God advokatskik</i>	28

3.4.2.1. Advokatrådets Responsumudvalg	29
3.4.3. <i>Generalist- og specialistbetragtninger</i>	31
3.5. Øvrige erstatningsretlige forhold	32
3.5.1. <i>Tab</i>	33
3.5.2. <i>Kausalitet (årsagssammenhæng)</i>	34
3.5.2.1. Processuelle vanskeligheder ved undladt sagsanlæg eller appel	36
3.5.3. <i>Adækvans (påregnelighed)</i>	38
3.5.4. <i>Bevisbyrde</i>	40
3.5.5. <i>Egen skyld</i>	41
4. Konkrete ansvarsområder	44
4.1. Ansvar for retssager.....	44
4.1.1. <i>Fremsættelse af påstande og anbringender</i>	46
4.1.2. <i>Bevisførelse</i>	48
4.1.3. <i>Gennemførelse af procedure</i>	49
4.1.4. <i>Sagsstrategi</i>	50
4.1.5. <i>Nye forhold og revurdering af sagen</i>	50
4.1.6. <i>Sagsanlæg og appel</i>	52
4.1.7. <i>Indgåelse af forlig</i>	52
4.1.8. <i>Delkonklusion</i>	54
4.2. Ansvar for ekspeditioner	54
4.2.1. <i>Forsinkelse når der er angivet en tidsfrist</i>	55
4.2.2. <i>Forsinkelse når der ikke er angivet en tidsfrist</i>	56
4.2.3. <i>Ansvarsgrundlaget ved forsinkelse af en ekspedition</i>	57
4.2.3.1. <i>Advokatens forpligtelse til at fremme sagen</i>	57
4.2.4. <i>Delkonklusion</i>	59
4.3. Ansvar for juridisk rådgivning.....	59
4.3.1. <i>Forkert rådgivning</i>	59
4.3.1.1. <i>Klare juridiske spørgsmål</i>	60

4.3.1.2. Vanskelige juridiske spørgsmål	63
4.3.2. Ingen rådgivning.....	64
4.3.2.1. Klienten har professionel indsigt.....	66
4.3.2.2. Flere rådgivere.....	67
4.3.3. Utilstrækkelig rådgivning.....	69
4.3.4. Delkonklusion	72
4.4. Ansvar for digital juridisk rådgivning	73
4.4.1. Delkonklusion	74
4.5 Ansvar for ikke-juridisk rådgivning	74
4.5.1 Delkonklusion	76
5. Konklusion	77
6. Litteraturliste.....	79

1. Indledning

I dansk erstatningsret er den almindelige ansvarsregel culpa. Dette er ligeledes tilfældet for professionsansvaret, som er et ansvar, der påhviler personer med en særlig teoretisk uddannelse. Der er forskellige ansvarsnormer for professioner underlagt professionsansvaret, og der er med tiden blevet udviklet standarder for, hvornår en professionel har udvist en adfærd, der er ansvarspådragende.

En profession, der er underlagt professionsansvaret, er advokathvervet. Advokaten er derfor underlagt de ansvarsnormer, der er udviklet inden for branchen, og kan udvise en ansvarspådragende adfærd, der kan medføre et erstatningsansvar, såfremt disse ikke iagttages.

I nogle professioner er det reguleret i lovgivningen, i hvilke tilfælde den professionelle har handlet ansvarspådragende i erstatningsretlig henseende, mens dette ikke er tilfældet for andre professioner. Advokatens erstatningsansvar er ikke lovreguleret, men der findes flere regler i retsplejeloven, der vedrører advokatens virke, herunder at advokaten skal agere i overensstemmelse med god advokatskik. Der gælder herefter til advokattitlen regler og pligter, som advokaten skal iagttage, når denne yder juridisk bistand.

Tidligere bestod advokatens arbejde primært af retssagsførelse, hvorfor advokaten også blev benævnt "*sagføreren*". Kompetencen til at føre retssager er stadig et særligt kendetegn for advokaten, da andre professionsudøvere ikke har denne kompetence. Advokatens opgaver er dog med tiden i højere grad kommet til at bestå af andet end retssagsførelse. Advokatens arbejde består i dag, udover retssagsførelse, blandt andet af administrative opgaver i form af ekspeditioner og ydelse af rådgivning af forskellig karakter.¹ Det må forventes, at måden hvorpå advokater udfører disse opgaver i fremtiden, vil ændre sig på grund af nutidens teknologi. Advokatens opgaver har således med tiden udviklet sig væsentligt, og udvikler sig fortsat.

Da de opgaver som advokaten udfører i dag, er bredtfavnende, er spørgsmålet, om den ansvarsnorm advokaten er underlagt, varierer alt efter hvilken opgave advokaten udfører.

¹ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, 3. udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2021, s. 67.

1.1 Problemformulering

Afhandlingen søger at besvare følgende problemformulering:

Variere den ansvarsnorm, som advokaten er underlagt i sit hverv?

1.2 Metode og retskilder

Afhandlingen vil undersøge gældende retsregler, *de lege lata*, for så vidt angår de ansvarsnormer, advokaten er underlagt inden for en række konkrete ansvarsområder, herunder retssagsførelse, udførelse af ekspeditioner og rådgivning.² Gældende ret beskrives i almindelighed som summen af de regler, der finder anvendelse på et område, som er underlagt retlig regulering.³

Til undersøgelse af afhandlingens problemformulering anvendes den retsdogmatiske metode, hvorefter gældende ret analyseres og beskrives. Når afhandlingen besvarer problemformuleringen, sker dette ved at fastlægge retstilstanden ved en systematisk, transparent og metodisk tilgang.⁴ Den retsdogmatiske metode anvendes alene i teoretiske sammenhænge og dermed ikke til at løse konkrete konflikter.⁵ Den retsdogmatiske metode skal sondres fra den juridiske metode. Juridisk metode anvendes ved praktisk opgaveløsning, hvor faktum og jus sammenholdes for at nå et bestemt resultat, hvilken proces defineres som retlig subsumption.⁶

Der anvendes i afhandlingen retskilder i traditionel forstand. Disse udgøres af loven, retspraksis, sædvaner og forholdets natur.⁷ Derudover anvendes juridisk litteratur.

Love er karakteriseret ved at være normative, og af forpligtende karakter.⁸ De forskellige love har imidlertid ikke samme værdi, hvorfor der findes en retlig trinfølge. I dansk ret er den øverste retskilde grundloven. Efter grundloven kommer andre love, herunder eksempelvis retsplejeloven. Endelig kommer bekendtgørelser og cirkulærer. Dog skal det bemærkes, at lovbekendtgørelser har

² Carsten Munk-Hansen, *Den juridiske løsning*, 2. udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2021, s. 11 og Peter Blume, *Retssystemet og juridisk metode*, 4. udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2020, s. 32.

³ Peter Blume, *Retssystemet og juridisk metode*, s. 46.

⁴ Carsten Munk-Hansen, *Retsvidenskabsteori*, s. 212 og 217.

⁵ Carsten Munk-Hansen, *Retsvidenskabsteori*, 3. udgave, Djøf forlag, 2022, s. 211-212.

⁶ Carsten Munk-Hansen, *Retsvidenskabsteori*, s. 195.

⁷ Carsten Munk-Hansen, *Retsvidenskabsteori*, s. 415.

⁸ Peter Blume, *Retssystemet og juridisk metode*, s. 99.

samme retskildeværdi som love.⁹ Dette skyldes, at en lovbekendtgørelse er et udtryk for en sammenskrivning af en lov med de ændringer, der senere er blevet vedtaget.¹⁰ Der anvendes i afhandlingen ligeledes forarbejder. Forarbejder udgør ikke en traditionel retskilde. Alligevel anvendes forarbejderne som et vigtigt fortolkningsbidrag. Når den oprindelig lovtekst fortolkes, er dette et udtryk for en objektiv fortolkning, det vil sige en fortolkning af lovens ordlyd.¹¹ Når forarbejder fortolkes, er det, modsat når en oprindelig lovtekst fortolkes, et udtryk for en subjektiv fortolkning, hvor der foretages en fortolkning af lovens motiver. Der forsøges herefter at finde frem til lovgivers vilje, for på den måde at opnå en forståelse for loven.¹²

Retspraksis udgøres af afgørelser i sager afsagt af domstolene. Afhandlingen vil alene inddrage retspraksis afsagt af danske domstole. Det gælder også for retskilden retspraksis, at afgørelser har forskellig retskildemæssig værdi. Dette ses ved, at visse afgørelser har præjudikatsværdi og danner grundlag for gældende ret.¹³ Når det skal vurderes om en afgørelse har præjudikatsværdi, indgår det om domstolene har udtalt sig konkret eller generelt. Derudover har det betydning, om afgørelsen er afsagt af en byret, landsret eller Højesteret, da afgørelser afsagt af sidstnævnte har større præjudikatsværdi end førstnævnte.¹⁴ Afhandlingen har prioriteret at inddrage afgørelser afsagt af landsretterne og Højesteret. Da afhandlingens problemstilling er af erstatningsretlig karakter, baseres afhandlingen i høj grad på retspraksis, da erstatningsreglerne er ulovbestemte og hovedsageligt udviklet i praksis.¹⁵

Udover retspraksis afsagt af domstolene, inddrager afhandlingen administrativ praksis, herunder kendelser om advokaters salær og adfærd, fra Advokatnævnet, som er et uafhængigt klagenevæn. Advokatnævnets kendelser er bindende afgørelser for de implicerede parter, men disse kan dog indbringes for domstolene.¹⁶ Det skal bemærkes, at der i afhandlingen er taget højde for, at en sådan praksis ikke har samme retskildemæssige værdi, som afgørelser afsagt af domstolene.

⁹ Carsten Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, s. 302.

¹⁰ Carsten Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, s. 279.

¹¹ Christina D. Tvarnø og Ruth Nielsen, Retsskilder og retsteorier, 6. udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2021, s. 94 og Carsten Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, s. 318.

¹² Christina D. Tvarnø m.fl., Retsskilder og retsteorier, s. 94.

¹³ Carsten Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, s. 337-338.

¹⁴ Carsten Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, s. 341-342.

¹⁵ Andreas Bloch Ehlers, Grundlæggende erstatningsret, 1. udgave, Karnov Group, 2019, s. 41.

¹⁶ Carsten Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, s. 351-354.

Retssædvaner er beskrevet ved at være en adfærd, som er fulgt almindeligt, stadigt og længe, samt medfører en overbevisning om, at der er en pligt til at følge denne. Der er således tale om et regelskabende adfærdsmønster.¹⁷ Retssædvaner er særligt relevante i forhold til nærværende afhandling. Dette skyldes, at erstatningsretten er et område, hvor retssædvaner stadig spiller en stor rolle. Dette gælder særligt for så vidt angår culpabedømmelsen, da culpareglen er dynamisk og udvikler sig i takt med samfundsudviklingen. En adfærd, som var anerkendt for 20 år siden, vil ikke nødvendigvis være anerkendt i dag.¹⁸

En type retssædvane der anvendes i afhandlingen er god skik-regler, som er udtryk for en adfærdsnorm. God skik-regler varierer alt efter hvilken branche, der er tale om.¹⁹ I afhandlingen anvendes de god skik-regler, der gælder i advokatbranchen. Disse er med til at fastlægge, hvad man med rette kan forvente af en god og pligtopfyldende advokat.²⁰ Denne norm må i erstatningsretlig sammenhæng ligeledes anses for at være dynamisk, da den udvikler sig i takt med branchens udvikling.²¹ God skik-regler kan findes på lovniveau, eksempelvis bekendtgørelse om god skik for juridisk rådgivning,²² mens andre god skik-regler fastsættes og/eller fortolkes af domstolene, klagenævn, brancheorganisationer mv.²³ Der kan til fastlæggelse af indholdet af god skik-regler indhentes udtalelser fra Advokatrådets Responsumudvalg. Udtalelserne er ikke bindende for domstolene, men kan indgå som et fagligt bidrag.

Forholdets natur er et udtryk for hensyn, afvejninger og relevante principper. Retskilden anvendes, når de øvrige traditionelle retskilder ikke giver bidrag til den konkrete problemstilling.²⁴ Forholdet kan også benævnes som almindelige retsgrundsætninger, og kan udvikle sig til at være en retsregel, hvis den senere fastslås i retspraksis eller i lovgivning. Retskilden forholdets natur anvendes i afhandlingen, da der inden for erstatningsretten inddrages hensyn, der kan ændre sig over tid.²⁵

¹⁷ Carsten Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, s. 366-367 og Christina D. Tvarnø m.fl., Retskilder og retsteorier, s. 211-212.

¹⁸ Andreas Bloch Ehlers, Grundlæggende erstatningsret, s. 42.

¹⁹ Carsten Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, s. 377.

²⁰ Artikel: God advokatskik

²¹ Andreas Bloch Ehlers, Grundlæggende erstatningsret, s. 42.

²² Bekendtgørelse nr. 684 af 22. juni 2006 - BKG 2006-06-22 nr. 684.

²³ Carsten Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, s. 377.

²⁴ Carsten Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, s. 389.

²⁵ Andreas Bloch Ehlers, Grundlæggende erstatningsret, s. 43.

Udover ovenstående retskilder anvendes der i afhandlingen juridisk litteratur. Dette er ikke en retskilde i traditionel forstand, da juridisk litteratur består af forfatterens subjektive fortolkning af gældende ret. Juridisk litteratur kan imidlertid, såfremt forfatteren har opnået et anerkendt metodisk arbejde, inddrages i vurderingen af retlige problemstillinger.²⁶ I nærværende afhandling anvendes juridisk litteratur til at belyse problemstillingens retsområde, og indgår i samspil med øvrige retskilder. Der er taget højde for, at juridisk litteratur ikke udgør en retskilde, og det er anført, såfremt forfatterne i den inddragne litteratur har anført en afvigende udtalelse, eller at forfatterne har forskellige opfattelser af et givet retsområde.

²⁶ Carsten Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, s. 397-399.

2. Den retlige ramme

2.1. Erstatningsansvar

Erstatningsretten dækker over de retsregler, der fastlægger betingelserne for, at nogen kan drages til ansvar for en indtrådt skade på en sådan måde, at vedkommende bliver forpligtet til at betale erstatning til den, som skaden har ramt. Kandidatafhandlingens erstatningsretlige karakter giver anledning til en gennemgang af relevante erstatnings- og ansvarsmæssige begreber og regelsæt.²⁷

Reglerne om erstatning i dansk ret er hovedsageligt udviklet gennem domstolspraksis.²⁸ Det erstatningsretlige udgangspunkt er, at det tab, der forårsages som følge af en skade, forbliver på den, der rammes af skaden. Erstatningsreglerne angiver fire betingelser, der skal være opfyldt, før dette udgangspunkt brydes. Herefter flyttes ansvaret for det tab, som skaden har medført, fra skadelidte til skadevolder.²⁹ Hvorvidt en anden end skadelidte selv kan gøres ansvarlig for en skades indtræden afhænger således af, om de fire betingelser for at ifalde erstatningsansvar er opfyldt. Der skal foreligge et tab, ansvarsgrundlag, kausalitet og adækvans.³⁰ Afhandlingen vil primært beskæftige sig med betingelsen ansvarsgrundlag.

I dansk ret er hovedreglen, at en person kun kan pålægges erstatningsansvar, hvis denne har handlet culpøst. Ansvarsgrundlaget er derfor som udgangspunkt culpa.³¹ En person har handlet culpøst, når ansvaret for den skade, som forvoldes ved en handling eller undladelse, kan tilregnes den handlende som forsætlig eller uagtsom.³²

Når det i culpavurderingen skal vurderes, om den pågældende handling eller undladelse er uagtsom, foretages der en afvejning af, om handlingen eller undladelsen afviger fra et på tidspunktet anerkendt adfærdsmønster. Denne uagtsomhedsvurdering afviger fra den klassiske opfattelse af culpapadefinitionen, hvorefter en person har handlet uagtsomt, hvis denne ikke har udvist den grad af agtpågivenhed, som en "*god familiefar*", *bonus pater*, ville have udvist i samme situation. Den klassiske opfattelse af *bonus pater*-figuren er blevet kritiseret, da denne pr. definition ikke kan begå fejl, og derfor ikke er en *bonus pater*. I den moderne erstatningsret fraviges udgangspunktet om den

²⁷ Bo von Eyben og Helle Isager, Lærebog i erstatningsret, 9. udgave, Djøf forlag, 2019, s. 21.

²⁸ Bo von Eyben m.fl., Lærebog i erstatningsret, s. 41.

²⁹ Bo von Eyben m.fl., Lærebog i erstatningsret, s. 22.

³⁰ Bo von Eyben m.fl., Lærebog i erstatningsret, s. 23-25.

³¹ Bo von Eyben m.fl., Lærebog i erstatningsret, s. 89.

³² Bo von Eyben m.fl., Lærebog i erstatningsret, s. 92.

klassiske opfattelse af *bonus pater*-figuren. I stedet opfattes culpereglen således, at skadevolders handling eller undladelse vurderes objektivt. Dermed indgår skadevolders subjektive forhold, herunder hvad skadevolder indså eller burde have indset, ikke i vurderingen.³³

2.2. Professionsansvar

Den almindelige ansvarsregel, culpa, gælder ligeledes for professionsansvaret. Culpereglen er relativ, hvilket blandt andet ses ved, at de forskrifter og sædvaner der indgår i bedømmelsen, er skabt med henblik på fastlæggelse af professionens standard. Professionsansvaret angår derfor ikke den part, som ikke er professionel. Dette betyder, at det ikke indgår i ansvarsvurderingen, hvordan en almindelig fornuftig person ville have optrådt i en tilsvarende situation.³⁴

Den latinske betegnelse af ordet profession er *professio*, hvilket betyder offentligt erklæret. I professionsansvarsretlig sammenhæng betyder dette, at udøverne af en bestemt profession samles på baggrund af en enighed om fælles og kendte værdier, som også offentligheden har kendskab til.³⁵

Professionsansvaret karakteriseres som et ansvar, der påhviler den part, som på baggrund af en teoretisk uddannelse har en særlig faglig viden på et afgrænset område, der gør den professionelle i stand til at præstere en ydelse indenfor dette område.³⁶ I dag anvendes begrebet snævert, idet man forbinder begrebet med det ansvar, som visse udøvere af liberale erhverv er underlagt. Disse kendes blandt andet som advokater, revisorer og ejendomsmæglere.³⁷

Formålet med professionsansvaret er, at professionsudøveren skal bedømmes efter den norm, der gælder for det pågældende område. Dette betyder, at der sammenlignes med, hvordan en fagperson ville have optrådt i en tilsvarende situation. Den professionelle bedømmes således ud fra den præmis, at denne har særlige kvalifikationer og forudsætninger inden for et givent område.

³³ Bo von Eyben m.fl., Lærebog i erstatningsret, s. 93-95.

³⁴ Andreas Bloch Ehlers, Grundlæggende erstatningsret, s. 93.

³⁵ Mads Bryde Andersen og Lars Lindencrone Petersen, Advokatretten, 2. udgave, Ex Tuto Publishing, 2022, s. 24.

³⁶ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 853.

³⁷ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 25-26.

2.2.1. Resultat- og indsatsforpligtelser

Den professionelles ydelse kan have karakter af enten en resultatforpligtelse eller en indsatsforpligtelse. Såfremt den professionelle påtager sig en opgave om at levere et bestemt resultat, er der tale om en resultatforpligtelse. Påtager den professionelle sig at levere en ydelse, hvor opgaven består i at levere en indsats, er der tale om en indsatsforpligtelse. Ofte vil det ikke være muligt at kategorisere den professionelles ydelse som enten en resultatforpligtelse eller en indsatsforpligtelse, da det enkelte opdrag typisk er en blanding heraf.³⁸

Sondringen mellem resultat- og indsatsforpligtelser anvendes blandt andet i vurderingen af, om der er leveret en korrekt ydelse, som der skal betales vederlag for. Derfor skal det i erstatningsretlig sammenhæng først vurderes, om der er leveret en tilstrækkelig indsats eller et rigtigt resultat, før det kan bedømmes, om der foreligger et ansvarsgrundlag hos den professionelle.³⁹

2.2.2. Professionsansvaret som en særlig streng standard

Det har i litteraturen været diskuteret, hvorvidt der bør være en strengere standard på professionsansvarsområdet. Dette vil medføre, at den professionelle ikke længere sammenlignes med, hvordan den almindeligt gode fagperson ville have handlet i en tilsvarende situation, men i stedet hvordan fagets dygtigste fagpersoner ville have optrådt. Dette kaldes en *optimus-standard*.⁴⁰ Denne form ses anvendt i sundhedsvæsenet i klage og erstatningslovens § 20, stk. 1, nr. 1, hvor kriteriet ”*erfaren specialist*” anvendes.⁴¹ Det må dog antages, at *optimus-standard* ikke anvendes inden for professionsansvaret.⁴²

Professionsansvaret kan betragtes som en skærpet culpanorm, hvis der ved culpavurderingen foretages en sammenligning mellem den almindelige ikke-professionelle og professionsudøveren inden for det pågældende område. Professionsansvaret er dog ikke så strengt, at den professionelle skal sammenlignes med fagets dygtigste udøvere, da denne blot sammenlignes med den almindeligt gode professionsudøver.⁴³

³⁸ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 31-32.

³⁹ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 31-32.

⁴⁰ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 34.

⁴¹ Lovbekendtgørelse 2023-01-04 nr. 9 om klage- og erstatningsadgang inden for sundhedsvæsenet.

⁴² Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 41.

⁴³ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 41.

2.2.3. Ansvarsnormer

Der er i dag sket en udvikling i måden hvorpå professionsudøvere rådgiver, hvilket har åbnet op for en vis brancheglidning. De enkelte brancher påtager sig og tilbyder rådgivning, der oprindeligt hører til en anden branche, hvilket er med til at skabe konkurrence på markedet. Det kan derfor være svært at afgrænse rådgivningen til et snævert område, da der søges efter individuelle løsninger, som passer præcist til den enkelte modtagers behov. Klienten vil herved have mulighed for at få en forbedret og mere sammenhængende ydelse hos rådgiveren, der ikke længere begrænser sig til rådgivningen på et enkelt område.⁴⁴

I vurderingen af hvilke forpligtelser professionsudøveren har i forbindelse med rådgivningen, skal det fastlægges, hvilken ansvarsnorm der gælder. Der sondres mellem funktions- og statusbestemte ansvarsnormer.⁴⁵

Professionsansvaret, som det kendes i dag, bevæger sig i retning af at være omfattet af en funktionsbestemt ansvarsnorm. Ved en funktionsbestemt ansvarsnorm forstås, at rådgivningen ikke begrænses til et snævert område, men i højere grad vedrører løsningen af en konkret problemstilling, som modtageren har. Culpabedømmelsen tager ikke udgangspunkt i, hvilken rådgiver der har leveret rådgivningen, men i stedet hvad den konkrete rådgivning indeholder. Kravene stilles således til indholdet af rådgivningen på det pågældende område, og ikke til rådgiveren på et bestemt område. Det fastlægges herved, hvilken ydelse der reelt skal leveres.⁴⁶

Den funktionsbestemte ansvarsnorm findes eksempelvis inden for boligrådgivning, skatterådgivning og rådgivning om investeringer. Det synes klart, at lovgiver har haft til hensigt at fastholde og udvikle rådgivningsområder ud fra en funktionsbestemt ansvarsnorm, hvilket blandt andet ses i lov nr. 510 af 24. februar 2021 om formidling af fast ejendom m.v. (ejendomsmæglerloven). Loven finder anvendelse på erhvervsmæssige aktiviteter, der er rettet mod eller udføres for en forbruger, jf. ejendomsmæglerlovens § 2, stk. 1, 1. pkt. Der er dermed ikke noget til hinder for, at en anden end en ejendomsmægler, eksempelvis en advokat, udfører arbejde som en ejendomsmægler. Der kan også opstå tilfælde i en bolighandel, hvor en ejendomsmægler rådgiver om problemstillinger, der

⁴⁴ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 28-29 og Lars Bo Langsted, Rådgivning I – det professionelle erstatningsansvar, 1. udgave, Thomson - Gad Jura, 2004, s. 369.

⁴⁵ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 28-29.

⁴⁶ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 26-27.

normalt tilhører en advokats rådgivningsområde, eksempelvis tinglysning af skøde eller berigtigelse af en handel. I disse tilfælde vil ejendomsmægleren efter en funktionsbestemt ansvarsnorm blive bedømt efter de regler, der gælder for advokatens rådgivningsydelse.⁴⁷

Ved en statusbestemt ansvarsnorm er det afgørende, hvad der sædvanligvis må opfattes som en ydelse, der ligger inden for den professionelles område. Den professionelle kan herefter ikke blive ansvarlig for undladelse af at rådgive inden for områder, der ligger uden for dennes profession, således som det er tilfældet med den funktionsbestemte ansvarsnorm.⁴⁸ En statusbestemt ansvarsnorm ses i *U 1998.344 V*.

I *U 1998.344 V* skulle en advokat berigtige en ejendomshandel for en sælger. I handelsaftalen var der indeholdt en reguleringsklausul vedrørende et ejerskiftelån, der indebar, at risikoen for kursfald var pålagt sælgeren. Advokaten havde rådgivet overordnet om kurssikring, men havde ikke lavet regneeksempler. Sælger foretog ikke kurssikring og led herefter et tab, da kurserne var faldet da lånet blev hjemtaget. Landsretten fandt, at advokaten var ansvarlig for kursfaldet, da denne ikke havde forklaret reguleringsklausulen med regneeksempler. Landsretten tillagde det ikke betydning, at banken ikke havde lavet sådanne regneeksempler, da dette var en advokatforpligtelse og ikke bankens forpligtelse.

Dommen illustrerer en statusbestemt ansvarsnorm, da banken ikke blev ansvarlig for ikke at have lavet regneeksempler, selvom banken ydede rådgivning inden for samme område som advokaten. Det var dermed kun advokaten der var ansvarlig herfor, da ydelsen lå inden for dennes område. Dommen illustrerer således, at der er forskellige pligter, for så vidt angår indholdet og omfanget af rådgivningen, alt efter hvilken profession, der varetager rådgivningen.

2.3. Rådgiveransvar

I dag leverer flere professioner, der er underlagt professionsansvaret, rådgivning som den primære ydelse.⁴⁹ Rådgivning indebærer, at en person yder råd, herunder anvisninger eller forslag til håndtering af en særlig situation inden for et særligt specificeret område. Særligt for rådgivning er, at der ydes en intellektuel ydelse og ikke et fysisk stykke arbejde. Dette medfører, at rådgiveren ikke

⁴⁷ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 26-27.

⁴⁸ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 28-29 og 85.

⁴⁹ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 26.

altid impliceres i udførelsen af den konkrete opgave. Rådgivningen kan således afgrænses til den del af ydelsen, der ligger før klienten træffer en beslutning på baggrund af rådgivningen. Efterfølgende kan rådgiveren forestå eller medvirke til realisering af beslutningen.⁵⁰

Det er væsentligt at fastslå, om rådgivningen ydes af en rådgiver, der er underlagt et professionsansvar, da dette har betydning for hvilke berettigede forventninger klienten af rådgivningen kan have. Det har ligeledes betydning for, hvor strengt et ansvar rådgiveren er underlagt. Hvis der ydes rådgivning af en person, der ingen faglige forudsætninger har, og klienten er vidende herom, vil der som udgangspunkt ikke kunne statuere et ansvar for rådgiveren. Omvendt vil klienten have en berettiget forventning om, at rådgivningen er kvalificeret, såfremt rådgiveren har faglige forudsætninger på det område, der rådgives omkring. Dette er begrundet i, at klienten som regel vil handle efter den rådgivning, der modtages. Når rådgiveren tager honorar for rådgivningsydelsen, vil der for klienten ikke længere være tvivl om, at der er ydet en professionel rådgivning. Herefter indestår rådgiveren både moralsk og juridisk for et vist fagligt niveau.⁵¹

I forholdet mellem klient og rådgiver har begge parter forventninger til hinanden. Klienten forventer, at rådgiveren er faglig kompetent og opdateret om den nyeste udvikling inden for det område, der tilbydes rådgivning inden for. Derudover forventer klienten, at rådgiveren stiller relevante spørgsmål, såfremt rådgiveren mangler informationer og foretager nødvendige undersøgelser for at kunne opfylde rådgivningsbehovet. Hvis rådgiveren ikke selv kan opfylde rådgivningsbehovet må klienten berettiget forvente, at parterne sammen udtænker eller reviderer den fastlagte plan. Omvendt har rådgiveren visse forventninger til sin klient. Disse indebærer, at klienten angiver formålet med henvendelsen samt giver alle nødvendige oplysninger hertil.⁵²

Henset til parternes stilling og erfaring med den pågældende type rådgivning, vil rådgiveren være nærmest til at påregne skuffelser. Konsekvensen heraf er, at rådgiveren skal leve op til klientens forventninger, hvorimod der ikke stilles samme krav til klienten.⁵³

⁵⁰ Lars Bo Langsted, Rådgivning I – det professionelle erstatningsansvar, s. 12-13 og 15-16.

⁵¹ Lars Bo Langsted, Rådgivning I – det professionelle erstatningsansvar, s. 14.

⁵² Lars Bo Langsted, Rådgivning I – det professionelle erstatningsansvar, s. 179-180.

⁵³ Lars Bo Langsted, Rådgivning I – det professionelle erstatningsansvar, s. 180.

Når det skal vurderes, hvorvidt en rådgiver er erstatningsansvarlig for tilsidesættelse af sine pligter, lægges den indgåede kontrakt, herunder parternes forventninger til hinanden, til grund. Herefter kan rådgiveren i henhold til aftalen være afgrænset fra erstatningsansvar. Derudover kan det forekomme, at det konkrete område der rådgives inden for, indeholder flere rådgivningselementer, og rådgiveren ikke har rådgivet om alle disse elementer. Dette medfører nødvendigvis ikke, at rådgiveren bliver erstatningsansvarlig ved undladelse heraf. Det må i stedet afgøres af andre faktorer, herunder opdraget, og hvad der normalt kan henføres under rådgiverens område og ydelse. Der er dog inden for visse områder krav til, hvad rådgiveren skal rådgive om. Der gælder eksempelvis erhvervsspecifikke krav til særlige typer rådgivning, herunder god skik-regler, hvilke i samspil med aftalen mellem parterne inddrages i vurderingen af, om rådgiveren har handlet ansvarspådragende.⁵⁴

2.4. Ansvar for juridisk bistand

Når der ydes rådgivning i erhvervssammenhæng, kan der gælde særlige krav til rådgivningen alt efter hvilket område, der ydes rådgivning inden for.⁵⁵ Hvis der ydes rådgivning inden for et område hvor særlige krav finder anvendelse, indgår det i ansvarsbedømmelsen om rådgiveren har overholdt disse krav.⁵⁶ Sådanne særlige krav fremgår blandt andet af lov om juridisk rådgivning og de advokatetiske regler.⁵⁷

2.4.1. Lov om juridisk rådgivning

Lov om juridisk rådgivning trådte i kraft den 1. januar 2006. Formålet med loven var at skabe mulighed for, at andre rådgivere end advokater kunne reklamere med juridisk rådgivning. Da lov om juridisk rådgivning blev gennemført, blev vinkelskriverloven, der indeholdt et forbud mod markedsføring af juridisk rådgivning, ophævet. Denne ophævelse tilsigtede at skabe en øget konkurrence blandt udøvere af juridisk rådgivning.⁵⁸

Lov om juridisk rådgivning omfatter alle former for rådgivning af overvejende juridisk karakter. Det forudsættes, at rådgivningen ydes i erhvervsmæssigt øjemed og er rettet mod en person, der

⁵⁴ Lars Bo Langsted, Rådgivning I – det professionelle erstatningsansvar, s. 146-147.

⁵⁵ Lars Bo Langsted, Rådgivning I – det professionelle erstatningsansvar, s. 146-147.

⁵⁶ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 36.

⁵⁷ Lov nr. 419 af 9. maj 2006 om juridisk rådgivning.

⁵⁸ Folketingstidende, 2005-06, tillæg A 1978, s. 1989-1990.

hovedsageligt handler uden for sit erhverv. Dog er juridisk rådgivning ydet af advokater, i forbindelse med selvstændig erhvervsvirksomhed, undtaget fra loven, jf. lov om juridisk rådgivning § 1, stk. 2. Juridisk rådgivning ydet af finansielle virksomheder er tillige undtaget fra loven, i det omfang erhvervs- og vækstministeren har udstedt regler om god skik på det pågældende område, jf. § 1, stk. 3.

Juridisk rådgivning omfatter ikke blot juridiske rådgivningsydelser i snæver forstand. Omfattet er også eksempelvis udarbejdelse af kontrakter samt anbefalinger, uanset om disse er skriftlige eller mundtlige. Ydermere er vejledninger om retsgrundlaget på et særligt område og oplysning om konsekvenser af forbrugerens valg omfattet. I den forbindelse omfattes også dokumenter i tilknytning til en sådan rådgivning.⁵⁹

Det følger af lov om juridisk rådgivning § 2, stk. 1, at der i forbindelse med ydelse af juridisk vejledning skal udvises en adfærd, der er i overensstemmelse med god skik for juridisk rådgivning. Rådgiveren skal herefter udføre sit hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med klientens berettigede forventninger. Rådgivningen skal ligeledes ske med den fornødne hurtighed. Det følger af lovens § 2, stk. 8, at justitsministeren efter forhandling med ministeren for familie- og forbrugeranliggender fastsætter yderligere regler om god skik for juridisk rådgivning. Disse regler findes i bekendtgørelse nr. 684 af 22. juni 2006 om god skik for juridisk rådgivning, og indeholder uddybende beskrivelser af indholdet af god skik-reglerne for juridisk rådgivning.⁶⁰

2.4.2. De advokatetiske regler

Når den ydelse der leveres, er advokatbistand, gælder der særlige krav til advokaten. Disse fremgår blandt andet af de advokatetiske regler.⁶¹

Advokatrådet har senest den 1. juni 2022 vedtaget nye advokatetiske regler. Disse trådte i kraft den 1. september 2022. Behovet for nye advokatetiske regler opstod, da Advokatrådet vurderede, at det var nødvendigt med en gennemskrivning og justering af reglerne, der sidst gennemgik en større revision i 2011.⁶²

⁵⁹ Folketingstidende, 2005-06, tillæg A 1978, s. 1989-1990.

⁶⁰ Sonny Kristoffersen, Lov om juridisk rådgivning, 1. udgave, 1. oplag, Thomson - Gad Jura, 2006, s. 62.

⁶¹ Søren Halling-Overgaard og Arvid Andersen, Advokaters erstatningsansvar, 4. udgave, Djøf forlag, 2022, s. 82.

⁶² Artikel: Nye advokatetiske regler.

Alle advokater er underlagt de advokatetiske regler. For advokater ansat i virksomheder og organisationer gælder reglerne med de fornødne tilpasninger, jf. de advokatetiske regler artikel 1. De advokatetiske regler finder anvendelse ved advokaters brug af advokattitlen i Danmark, og ved danske advokaters udøvelse af advokatvirksomhed i udlandet, jf. artikel 2, 3. pkt.

De advokatetiske regler er udarbejdet af Advokatrådet, der er Advokatsamfundets bestyrelse. Reglerne afspejler Advokatnævnets og domstolenes praksis, for så vidt angår den konkrete fastlæggelse af god advokatskik i forskellige situationer.⁶³

De advokatetiske regler er disciplinære regler. Klager som følge af, at advokaten har tilsidesat lovpligter, skal rettes mod Advokatnævnet, jf. retsplejeloven § 147 b. Det er herefter Advokatnævnet, der tildeler disciplinære sanktioner i form af bøde og/eller frakendelse af autorisationen som advokat, jf. retsplejelovens § 147 c.

Det følger af retsplejelovens § 126, stk. 1, at:

En advokat skal udvise en adfærd, der stemmer overens med god advokatskik. Advokaten skal herunder udføre sit hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klienternes tarv tilsiger. Sager skal fremmes med fornøden hurtighed.

Bestemmelsen er en retlig standard og er fundamental for de advokatetiske regler. Den indeholder i højere grad en måde til at fastlægge de grænser, som advokaten må handle indenfor, snarere end at den giver konkrete svar på, hvor grænserne går. Af bestemmelsen kan udledes, at advokaten, udover at udvise adfærd i overensstemmelse med god advokatskik, er forpligtet til at udøve sit arbejde grundigt samt udføre sit opdrag samvittighedsfuldt og hurtigt.

Der findes ikke en entydig definition af begrebet "god advokatskik". Dette ses blandt andet ved, at den norm, som fremgår af retsplejelovens § 126, stk. 1, og som Advokatnævnet anvender, ikke nødvendigvis er den norm, som Advokatsamfundet opfatter som værende god skik. Det skyldes, at Advokatsamfundets opgave er at være en tilsynsfunktion. Dette indebærer, at Advokatsamfundet fører tilsyn med advokater uafhængigt af staten og politiske interesser, hvilket medfører, at borgere

⁶³ Artikel: God advokatskik.

og virksomheder kan være trygge som klient hos en advokat.⁶⁴ Advokatnævnet, der håndhæver retlige regler, og Advokatsamfundet, der fører uafhængigt tilsyn, kan således have forskellige opfattelser af kravene til normen for god advokatskik i retlig henseende.⁶⁵

Den advokat der ikke er enig i Advokatrådets eller Advokatnævnets fortolkning af god skik, kan få fortolkningen prøvet ved domstolene. Dette kan tillige klarlægge en forskel mellem retsplejelovens begreb om god advokatskik og de advokatetiske regler. En sådan forskel ses i *U 2002.1531 H*, hvor Advokatrådet, Advokatnævnet, Østre Landsret, et flertal i Højesteret og et mindretal i Højesteret havde deres egne individuelle opfattelser af, hvorvidt advokaten havde handlet i strid med god advokatskik.⁶⁶

Et lignende tilfælde ses i *U 2018.1193 H*, hvor Advokatnævnet havde pålagt en advokat en bøde for at have handlet i strid med god advokatskik. Advokaten indbragte herefter kendelsen for domstolene. Byretten ophævede Advokatnævnets kendelse, hvorimod Østre Landsret stadfæstede denne. Højesteret fandt imidlertid ikke, at advokaten havde handlet i strid med god advokatskik og ophævede derfor Advokatnævnets kendelse.

2.4.3. Juridiske rådgivere og advokater

Som det fremgår af ovenstående, er juridiske rådgivere og advokater underlagt to forskellige regelsæt, da juridisk rådgivning ydet af advokater, i forbindelse med selvstændig erhvervsvirksomhed, er undtaget fra lov om juridisk rådgivning, jf. pkt. 2.4.1. om lov om juridisk rådgivning. Der gælder imidlertid erhvervs-specifikke krav til de to professioner i form af god skik-regler. Spørgsmålet er, om der på baggrund af de to regelsæt er forskel på den ansvarsvurdering, der foretages af juridiske rådgivere og advokater.

Det antages i litteraturen, at der kan opstilles tre scenarier for vurderingen af juridiske rådgiveres ansvar sammenlignet med advokaters ansvar. Disse scenarier indebærer, at juridiske rådgivere enten vurderes efter reglerne om god advokatskik, mildere end reglerne eller strengere end reglerne. Det taler for en vurdering efter reglerne om god advokatskik, at der for professionsansvaret i stigende grad gælder en funktionsbestemt ansvarsnorm, hvorefter "*man er,*

⁶⁴ Artikel: Tilsyn.

⁶⁵ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 91.

⁶⁶ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 119.

hvad man gør”, jf. også pkt. 2.2.3. om ansvarsnormer. Det taler for en mildere vurdering, at juridiske rådgivere ikke er uddannede advokater. Der er imidlertid ingen forarbejder til lov om juridisk rådgivning eller retspraksis, der understøtter, at juridiske rådgivere skal vurderes efter en mildere ansvarsnorm. En mildere ansvarsvurdering af juridiske rådgivere kan medføre flere uhensigtsmæssige konsekvenser, herunder at det vil resultere i utilstrækkelig rådgivning. Omvendt kan det tale for en strengere ansvarsnorm, såfremt juridiske rådgivere specialiserer sig inden for et særligt område og markedsfører sig med denne særlige viden. Der er dog ikke retspraksis, der understøtter dette synspunkt.⁶⁷

Det antages videre, at juridiske rådgivere bedømmes efter advokaters standarder for god skik. Dette skyldes, at advokatbranchen er den største og mest definerede aktør på markedet for juridisk rådgivning. Derudover foreligger der i *Forbrugerklagenævnet sag nr. 09/03493*, der vedrører lov om juridisk lovgivning, en udtalelse fra Forbrugerombudsmanden, der utvetydigt giver udtryk for, at juridiske rådgivere skal bedømmes efter standarden for god advokatskik.⁶⁸

Det er derudover svært at forestille sig en differentieret ansvarsvurdering af juridiske rådgivere og advokater, da ydelsen der leveres, i høj grad er den samme, og der skal ændres meget i den juridiske rådgivers ydelse, før denne ikke længere kan sidestilles med en advokatydelse.⁶⁹

På baggrund af ovenstående må det antages, at juridiske rådgivere og advokater er underlagt samme ansvarsvurdering, såfremt der ydes juridisk bistand. Dette uagtet, at der gælder to forskellige regelsæt for professionerne. Nærværende afhandling fastlægger ikke juridiske rådgiveres ansvar nærmere end anført ovenfor.

⁶⁷ Marie Jull Sørensen, *God skik for juridisk rådgivning - en retlig standard*, 1. udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2011, s. 312-314.

⁶⁸ Marie Jull Sørensen, *Lov om juridisk rådgivning - hvad, hvem og hvorfor? Lov om juridisk rådgivning i et kritisk perspektiv*, RR.6.2012.24, s. 4.

⁶⁹ Marie Jull Sørensen, *Lov om juridisk rådgivning - hvad, hvem og hvorfor?* s. 4 og Marie Jull Sørensen, *God skik for juridisk rådgivning - en retlig standard*, s. 312-314.

3. Advokaters erstatningsansvar

Advokaters erstatningsretlige ansvar karakteriseres som et professionsansvar, da advokaten i kraft af en teoretisk uddannelse handler på baggrund af en særlig viden inden for et særligt område. Advokatens ansvar henholder sig til de handlinger eller undladelser, der udføres som en del af et opdrag over for klienten.⁷⁰

Størstedelen af sager om advokatens ansvar vedrører rådgivning. Dog kan advokatens bistand ved ekspeditionssager og retssager også give anledning til erstatningsretlige sager.

3.1. Ansvarsgrundlag

Der er som udgangspunkt ingen særlige regler der regulerer, hvornår en advokat er erstatningsansvarlig over for klienten. Det vil dog normalt være en forudsætning, at der foreligger en culpøs adfærd fra advokatens side, før denne kan ifalde erstatningsansvar. Da advokaten er underlagt et professionsansvar, gælder der skærpede krav til uagtsomhedsvurderingen, som tager udgangspunkt i advokathvervet og dets faglige normer.⁷¹

Ansvarsgrundlaget giver anledning til en vurdering af flere forhold. Det centrale forhold i culpavurderingen er, hvorvidt advokaten har optrådt som en almindelig god advokat ville have optrådt i den pågældende situation. Et andet væsentligt forhold, der inddrages i ansvarsvurderingen, er, om advokaten har udvist en adfærd, der stemmer overens med god advokatskik, jf. pkt. 2.4.2. om de advokatetiske regler.⁷²

3.2. Ansvar over for tredjemand

Det er som oftest advokatens klient, der rammes af advokatens ansvarspådragende adfærd. Klienten kan herefter rejse krav mod advokaten inden for kontraktforholdets afgrænsning, hvor kravet oftest vil være en almindelig formueskade.⁷³

⁷⁰ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 853.

⁷¹ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 857-858 og Anders Vinding Kruse, Advokatansvaret, 6. udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 1990, s. 13.

⁷² Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 68-69.

⁷³ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 854.

Advokaten kan også i visse tilfælde blive ansvarlig over for tredjemand, da det antages, at de almindelige regler om erstatning uden for kontrakt gælder. Advokaten ifalder herefter ansvar for culpøse handlinger, der har medført et tab for tredjemand. Et typisk eksempel på en situation, hvor advokaten ifalder ansvar over for tredjemand, er sager vedrørende udarbejdelse af testamente. Hvis advokaten ved udarbejdelsen begår en fejl, således at klientens ønsker til fordeling af arven ikke opnås, er det tredjemand der lider et tab, da denne ikke opnår den tilsigtede arvemæssige begunstige. Der er i dansk ret ikke tvivl om, at advokaten i disse sager kan pålægges ansvar overfor tredjemand. Dette er begrundet i, at advokaten indirekte har afgivet et løfte til den tredjemand, der skal begunstiges ved testamentet.⁷⁴

Advokaten bliver dog ikke kun ansvarlig over for tredjemand i sager, hvor der er sammenfald mellem klientens og tredjemands interesser. Såfremt disse interesser er modsatrettede, kan advokaten tillige blive ansvarlig. Dette vil eksempelvis være tilfældet, hvis advokaten, i forbindelse med at dennes klient skal optage et lån i en bank, skal sørge for, at der stilles pant til banken. Såfremt advokaten foranlediger lånet udbetalt til klienten, inden denne har tinglyst pantebrevet, vil advokaten ifalde ansvar for det tab, som banken måtte lide.⁷⁵ Det vil derudover være tilfældet, hvis advokaten er eneberigtigende advokat, hvilket ses i *U 2010.2375 H*.

I *U 2010.2375 H* repræsenterede advokaten sælgeren af en aktielejlighed. Advokaten iagttog ikke reglerne om maksimalpris for aktielejligheder i andelsboligforeningsloven, hvorfor køberne af lejligheden led et tab, da de videresolgte denne. Højesteret fandt, at advokaten som eneberigtigende advokat var underlagt forpligtelser, som følge af dennes vejlednings- og omsorgspligt, herunder skulle advokaten have oplyst både klienten og køberne om muligheden for, at lejligheden var omfattet af de særlige regler. Derudover burde advokaten have oplyst om konsekvenserne heraf eller have anbefalet køberne at antage egen advokat. Advokaten pådrog sig herefter erstatningsansvar, og blev dømt til at betale køberne erstatning.

Advokaten kan i disse tilfælde blive ansvarlig, da denne som eneadvokat har en vejlednings- og omsorgspligt over for begge parter. Advokaten har sin hovedforpligtelse over for klienten, men har

⁷⁴ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 76-77.

⁷⁵ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 77.

også visse biforpligtelser over for tredjemand, herunder at sikre tredjemand mod tab eller at rådgive om antagelse af egen advokat.⁷⁶

Det kræver en særlig begrundelse, før advokaten kan blive ansvarlig over tredjemand. Dette kan eksempelvis være tilfældet, hvis advokaten har undladt at hindre et retsbrud.⁷⁷ Dette ses i *U 2000.365/2 H*.

I *U 2000.365/2 H* blev et selskab, hvori der alene var likvide midler samt en skattegæld, solgt til overpris, efter at virksomheden var ophørt. Ved salget assisterede sælgers advokat og revisor samt købers bank. Det blev mellem parterne aftalt, at købesummen skulle overføres fra købers bank til sælgers bank, og at selskabets midler skulle overføres til købers bank samme dag. Herved blev selskabet tømt for midler uden der blev svaret skat. Højesteret lagde i deres vurdering af advokatens ansvar vægt på, at overdragelsen ikke var en normal forretningsmæssig konstruktion. Derfor burde rådgiverne have været opmærksomme på risikoen for, at skattemyndighederne kunne lide tab. Sælgers advokat blev derfor, blandt flere parter, erstatningsansvarlig for skattevæsenets tab.

3.3. Særlige forhold

3.3.1. Aftalens påvirkning af ansvaret

Advokaten har adskillige pligter over for klienten, og der findes ikke en udtømmende lovregulering af disse. Pligterne defineres som udgangspunkt mellem advokaten og klienten i aftalen. Aftalens afgrænsning spiller derfor en stor rolle i ansvarsvurderingen. Derudover har afgrænsningen af aftalen betydning for, hvilken opgave advokaten skal udføre for klienten samt omfanget heraf.⁷⁸

Der er grænser for, hvad advokaten og klienten kan aftale i forhold til, hvordan opgaven skal løses. Aftalen kan for det første ikke ændre advokatens pligt til at iagttage god advokatskik, der følger af retsplejelovens § 126, stk. 1. Derudover kan advokaten ikke i aftalen fraskrive sig ansvar for grov uagtsomhed eller grundlæggende pligter i henhold til udførelsen af opdraget, eksempelvis overholdelse af en frist. Denne begrænsning af advokatens aftalefrihed skyldes særligt forskellen i styrkeforholdet mellem advokaten og klienten. Derudover vil en sådan begrænsning gøre generalklausulen i retsplejelovens § 126, stk. 1 overflødig.⁷⁹

⁷⁶ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 77.

⁷⁷ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 854-855 og Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 76-78.

⁷⁸ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 70-71.

⁷⁹ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 867-868.

Advokaten må som udgangspunkt ikke afgrænse sig ud af forpligtelser, der ligger inden for professionens område. Dette er eksempelvis tilfældet ved juridisk rådgivning i forbindelse med en ejendomshandel. Her er det fastslået i praksis, at en advokat ikke gyldigt kan fralægge sig ansvaret for rådgivning om lånevilkår i en ejendomshandel, da denne rådgivning anses for at være en klar advokatforpligtelse.⁸⁰

Hvis advokaten i aftalen præciserer ansvarsfordelingen mellem flere forskellige rådgivere, vil en sådan præcisering ikke være ansvarspådragende for advokaten. Hvis advokaten derimod overgiver en opgave til en anden rådgiver uden aftale med klienten, vil overgivelsen ikke have virkning for klienten. Selvom klienten godkender en overgivelse af aftalen, er det dog ikke sikkert, at advokaten fritages for ansvar. Dette skyldes, at der er visse pligter, som advokaten ikke gyldigt kan aftale sig ud af, ej heller ved at overgive opgaven til en anden professionel. Dette gælder særligt, hvis denne rådgiver ikke har samme faglige forudsætninger for at løse opgaven.⁸¹

Hvis der er tale om en traditionel advokatopgave, vil andre rådgiveres fejlagtige udførelse af denne ikke nødvendigvis medføre, at advokaten er ansvarsfri over for klienten. Dette ses i *FED 1997.1709 V*, hvor både en advokat og en ejendomsmægler var rådgivere ved en ejendomshandel. Der var ikke indgået en aftale om arbejdsfordelingen mellem rådgiverne, og ingen af rådgiverne havde rådgivet om finansieringsvilkårene i ejendomshandlen, hvilket begge rådgivere havde pligt til. Landsretten fandt ikke, at en eventuel aftale mellem advokaten og ejendomsmægleren om arbejdsfordelingen ville have ændret sagens udfald. Advokaten kunne således ikke undlade eller begrænse sin rådgivning ved at henvise til andre rådgivere. Dette skyldes, at advokaten må bære risikoen for, at klientens ydelse er faglig forsvarlig. Dommen illustrerer, at advokaten ikke kan undgå ansvar, blot fordi en anden rådgiver burde have rådgivet om det samme som advokaten.

Overgiver advokaten derimod opgaven til en anden advokat med samme eller bedre faglige forudsætninger, kan det medføre en reduktion af advokatens forpligtelser. Derudover er det muligt at flere advokater laver en indbyrdes opgavefordeling, hvis dette godkendes af klienten.⁸²

⁸⁰ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 71.

⁸¹ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 71-72 og Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 498-499.

⁸² Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 72.

På trods af, at advokaten som udgangspunkt ikke kan afgrænse sig ud af sine forpligtelser, er der visse tilfælde, hvor advokaten alligevel gyldigt kan fralægge sig ansvar. Det er antaget i dansk ret, at advokaten inden for visse grænser kan begrænse omfanget af det erstatningsansvar, som denne kan risikere at pådrage sig over for en klient.⁸³ Advokaten vil være ansvarsfri, hvis denne har advaret klienten, som alligevel ønsker at opgaven skal udføres uanset konsekvenserne. Hvis klienten således er opmærksom på de risici, der er ved at udføre opgaven, er advokatens rådgivningsforpligtelse tilsvarende mindre.⁸⁴ Nogle sager vil dog være så risikable, at advokaten alene kan undgå at ifalde ansvar, hvis denne helt fralægger sig opgaven. I nogle sager er advokaten ansvarsfri, hvis denne præciserer over for klienten, hvorfor opgaven er risikabel, og hvilke konsekvenser udførelsen af denne medfører. Et sådant tilfælde foreligger i *U 2005.2037 H*.

U 2005.2037 H omhandlede fem personer, der investerede i et vindmølleprojekt. Vindmøllerne var ifølge sagens dokumenter blevet overdraget til et selskab. Ifølge aftalerne skulle de fem personer købe vindmøllerne af selskabet. Købernes advokat afgav, i forbindelse med gennemførelsen af investeringen i vindmøllerne, to erklæringer vedrørende ejendomsrettens overgang. Erklæringerne angav forskellige begrænsninger og forbehold, hvori advokaten fraskrev sig ansvar. Det viste sig senere, at selskabet ikke havde ejendomsret til vindmøllerne, og de fem købere rejste derfor et erstatningskrav mod advokaten. Højesteret fandt, at advokaten ikke i sine erklæringer havde afgivet nogen garanti over for uretmæssige dispositioner, men derimod utvetydigt havde fraskrevet sig ansvaret for et eventuelt svigagtigt forhold fra det sælgende selskabs side. Advokaten var derfor ikke erstatningsansvarlig.

Endelig kan advokaten med sin klient aftale, at advokaten skal levere et stykke arbejde, der har en højere faglig standard end normalt. Advokaten og klienten kan derimod ikke aftale, at advokaten skal levere en ydelse af en lavere standard, end hvad der er fagligt forsvarligt. Det er en opfattelse i litteraturen, at "*bundgrænsen*" for hvad advokaten kan begrænse sit ansvar til, er god skik-niveauet.⁸⁵ Der kan heller ikke indgås en gyldig aftale om, at advokaten skal levere en ydelse, der ikke er fagmæssig korrekt, mod at klienten får afslag i advokatens honorar.⁸⁶ Advokaten kan derfor

⁸³ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 916 og Anders Vinding Kruse, Advokatansvaret, s. 125.

⁸⁴ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 73.

⁸⁵ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 82.

⁸⁶ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 72-73.

ikke påstå, at denne ikke har handlet culpøst med henvisning til, at klienten ikke har haft en berettiget forventning om en ydelse af normal god kvalitet, blot fordi der er aftalt et lavt honorar.⁸⁷

3.3.1.1. Beløbsbegrænsninger

Advokaten kan i nogle tilfælde beløbsbegrænse sit ansvar, eksempelvis til ansvarsforsikringssummen. Dette er ikke lige så indgribende for klienten som en fuldstændig ansvarsfraskrivelse. Der er i litteraturen tvivl om, hvilke muligheder advokaten har for at begrænse sit ansvar til et beløb. Det antages på den ene side, at det er usikkert, om advokaten kan beløbsbegrænse sit ansvar.⁸⁸ På den anden side er der i litteraturen flere, der antager, at en advokat inden for visse grænser har adgang til at begrænse omfanget af det erstatningsansvar, som denne kan pådrage sig over for klienten.⁸⁹

Det må som udgangspunkt gælde, at advokaten er berettiget til at maksimere erstatningsansvaret på forhånd. Dette kan ske til et beløb, der svarer til det dækningsmaksimum, der gælder for advokatens tegnede ansvarsforsikring. Udgangspunktet kan imidlertid forekomme mindre velegnet, hvis advokatens opgave vedrører betydelige beløb, der overstiger dækningsmaksimummet på advokatens ansvarsforsikring. Det er i praksis dog kun store advokatfirmaer, der yder rådgivning i sådanne tilfælde, hvorfor dette typisk ikke er et problem. Dette skyldes, at sådanne firmaer ofte har en dækning, der er betydeligt højere end ansvarsforsikringens minimumsbeløb.⁹⁰

3.3.2. Honorarets betydning

Når advokaten udfører et stykke arbejde for sin klient, betaler klienten et honorar herfor. Honorarets størrelse kan variere alt efter hvilken advokat, der udfører opgaven, samt hvilken type opgave der udføres.

Der er i litteraturen forskellige opfattelser af, hvilken betydning honorarets størrelse har for ansvarsvurderingen. En opfattelse er, at honorarets størrelse kan indgå som et moment blandt flere forhold i de tilfælde, hvor der er betalt et særligt højt honorar, eller hvor klienten har betalt et

⁸⁷ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 473.

⁸⁸ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 74.

⁸⁹ Morten Samuelsson og Kjeld Søgaard, Rådgiveransvaret: erstatningsansvar og forsikring for professionelle rådgivere, 1. udgave, Thomson - Gad Jura, 2009, s. 94 og Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 916.

⁹⁰ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 916-917.

særligt lavt honorar.⁹¹ En lignende opfattelse er, at honorarets størrelse har betydning for advokatens erstatningsretlige stilling, hvis der betales et højt honorar, da opdraget herefter ofte afgrænses på en sådan måde, at advokaten skal præstere et mere omfattende arbejde.⁹² En anden opfattelse er, at honorarets størrelse kun har betydning for opdragets afgrænsning, hvis der er tale om et relativt lavt eller intet honorar.⁹³ Der er dog i litteraturen enighed om, at honorarets størrelse ikke i sig selv kan begrunde et ansvar, ligesom at manglende honoraropkrævning ikke gør advokaten ansvarsfri. Omvendt er der ikke enighed om, hvorvidt og hvordan honorarets størrelse skal indgå i vurderingen af, om advokaten har præsteret en tilstrækkelig ydelse i henhold til opdraget.

Som det fremgår af ovenstående opfattelser, kan honorarets størrelse indgå som ét blandt flere forhold i culpavurderingen, men er ikke i sig selv afgørende.⁹⁴ Dette betyder, at den klient, der har betalt mere for advokatbistand end den klient, der har forhandlet sig frem til en lavere pris, ikke opnår en bedre erstatningsretlig stilling. Advokaten er derfor som udgangspunkt underlagt samme ansvar i henhold til et givent opdrag, uanset hvor stort et honorar klienten har betalt.⁹⁵

3.3.2.1. Honorar, hvor der er taget højde for sagens udfald

Der kan forekomme tilfælde hvor advokaten og klienten har indgået en aftale om, at advokaten skal modtage et honorar, der afhænger af sagens udfald. Ud fra en værdibetragtning er der forskel på værdien af en vundet og en tabt sag. Værdien af en vundet sag er naturligt højere end en tabt sag, både for klienten og advokaten. Dertil kommer, at en udsigt for advokaten til højere betaling ved et bestemt udfald af en sag, kan fungere som motivering for advokaten. Der er derfor mulighed for at indgå aftaler om honorar, der tager højde for udfaldet af sagen. Advokaten skal ved indgåelse af sådanne aftaler være opmærksom på, at klienten kan få en berettiget forventning om, at et bestemt resultat kan opnås. Advokatens opgave bliver herved i højere grad en resultatforpligtelse, jf. pkt. 2.2.1. om resultat- og indsatsforpligtelser, hvilket kan påvirke det ansvar, som advokaten er underlagt.⁹⁶

⁹¹ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 72.

⁹² Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 872.

⁹³ Anders Vinding Kruse, Advokatansvaret, s. 15 og Anders Vinding Kruse, Advokatansvaret, s. 15.

⁹⁴ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 72, Morten Samuelsson m.fl., Rådgiveransvaret: erstatningsansvar og forsikring for professionelle rådgivere, s.27, Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 97 og Anders Vinding Kruse, Advokatansvaret, s. 15.

⁹⁵ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 872 og Lars Bo Langsted, Rådgivning I – det professionelle erstatningsansvar, s. 163.

⁹⁶ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 763.

Dog begrænses advokatens mulighed for at aftale med klienten, at honoraret skal afhænge af sagens udfald, af reglerne om god advokatskik. I de advokatetiske regler artikel 57, 1. pkt., fremgår det, at en advokat ikke må indgå aftaler med klienten om, at advokatens honorar skal fastsættes på en måde, som kan påvirke advokatens uafhængighed under udførelse af hvervet. Det vil derfor alene være muligt at lave sådanne aftaler om honorar, såfremt advokatens integritet er i behold.⁹⁷

3.3.2.2. Honorar, hvor advokaten markedsfører sig som specialist

Nogle advokater markedsfører sig som specialister på særlige områder. Spørgsmålet er herefter, om advokaten berettiget kan kræve et højere honorar for sit arbejde, fordi denne er specialist. Det anføres i litteraturen, at almindelig rådgivning må koste mindre end den specialiserede rådgivning. Dette udgangspunkt begrundes i både økonomiske og konkurrencemæssige hensyn.

For det første medfører konkurrencen i advokathvervet, at der typisk vil være flere udbydere af den generelle rådgivning. Det modsatte vil være tilfældet for den specialiserede rådgivning, hvorfor prisen på den generelle rådgivning presses ned. For det andet er der et hensyn til den advokat, der har specialiseret sig, da denne har brugt tid og ressourcer på at opbygge sit speciale, hvilket må kunne afspejles i advokatens honorar.⁹⁸

En praksis, hvorefter advokatens specialviden kan begrunde en højere betaling, er fast antaget af Advokatnævnet. Dette ses i *Ankenævnets kendelse af den 9. februar 2003*, hvor en advokat havde forlangt 40.000 kr. på trods af, at der kun var debiteret ca. 7 timer. Salæret blev godkendt til 30.000 kr.⁹⁹ Det kan således spille en rolle for honorarets størrelse, at advokaten markedsfører sig som en specialist på området. Det skal dog bemærkes, at dette alene ses i Advokatnævnets praksis vedrørende klager om salærets størrelse, og ikke i domstolenes praksis vedrørende advokatens erstatningsansvar.

3.4. Elementer i vurderingen af advokaters ansvarsgrundlag

Ansvarsgrundlaget for advokaten er som udgangspunkt den almindelige culparegel, hvorefter der er ligefrem bevisbyrde, jf. pkt. 3.1. om ansvarsgrundlag. Der er imidlertid visse elementer, der

⁹⁷ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 763.

⁹⁸ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 762.

⁹⁹ ANK af 9. februar 2003, trykt i Advokaten 4/2004, kendelser s. 6.

modificerer advokatens ansvarsgrundlag, herunder resultatforpligtelser, god advokatskik og generalist- og specialistbetragtninger.

3.4.1. Resultatforpligtelser

Advokatens arbejde består i dag oftest af retssagsførelse, administrative ekspeditioner og rådgivning. Advokatens opgaver kan både bestå i, at advokaten skal levere et bestemt resultat, og/eller at advokaten skal yde en indsats. Denne opdeling har betydning for det ansvarsgrundlag, som advokaten er underlagt.¹⁰⁰

Resultatforpligtelser er et opdrag, der går ud på at sikre klienten en bestemt og forventelig retsposition, eksempelvis tinglysning af et dokument eller udfærdigelse af et testamente. Hvis advokaten skal levere en resultatforpligtelse, har advokaten ikke levet op til sine forpligtelser over for klienten, hvis det korrekte resultat ikke opnås. Herefter vil advokaten typisk være ansvarlig efter en præsumptionsregel.¹⁰¹ Det er en opfattelse i litteraturen, at der gælder et ansvar ved resultatforpligtelser, der nærmer sig et objektivi ansvar.¹⁰² Advokatens ansvarsgrundlag modificeres således, såfremt denne skal levere en resultatforpligtelse.

3.4.2. God advokatskik

I vurderingen af om en advokat har handlet culpøst, kan indgå om advokaten har udvist en adfærd i overensstemmelse med god advokatskik, jf. pkt. 2.4.2. om de advokatetiske regler. Advokaten kan tilsidesætte god advokatskik ved enten at udvise en adfærd, der er i strid med reglerne om god advokatskik, eller ved at opkræve et urimeligt højt salær for sit arbejde.¹⁰³

Tilsidesætter advokaten reglerne om god advokatskik, modificeres ansvarsgrundlaget, da der herefter er en formodning for, at advokaten har handlet culpøst.¹⁰⁴ Formodningen kan dog afkræftes, hvis advokaten kan godtgøre, at bruddet på god skik-reglerne ikke har haft betydning for tabets indtræden.¹⁰⁵

¹⁰⁰ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 31-32.

¹⁰¹ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 68.

¹⁰² Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 895.

¹⁰³ Artikel: Klagetyper.

¹⁰⁴ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 68-69, Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 858, Anders Vinding Kruse, Advokatansvaret, s. 13 og Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 82.

¹⁰⁵ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 858.

På trods af, at advokatens overtrædelse af de advokatetiske regler medfører en formodning for culpa, er det ikke ensbetydende med, at advokaten har handlet ansvarspådragende i erstatningsretlig forstand. Der er i litteraturen overvejende enighed om, at advokatens overtrædelse af reglerne om god advokatskik ikke er ensbetydende med, at advokaten tillige har handlet ansvarspådragende.¹⁰⁶ Et enkelt sted i litteraturen anføres det dog, at det er en forudsætning for at statuere culpa, at advokaten har handlet i strid med god advokatskik.¹⁰⁷ Der foreligger imidlertid ingen retspraksis, der vedrører advokater, hvori denne betragtning understøttes. Det må derfor antages, at det ikke er en forudsætning for at statuere culpa, at advokaten har handlet i strid med god advokatskik. Dette kan imidlertid indgå som et forhold i domstolenes vurdering.

Omvendt kan et forhold være erstatningspådragende uden at være en tilsidesættelse af god skikreglerne.¹⁰⁸ Det kan eksempelvis være erstatningspådragende for en advokat, hvis dennes bud afleverer et brev hos en anden modtager end den korrekte adressat, hvorved brevet ikke kommer frem inden en bestemt acceptfrist. Dette vil ikke nødvendigvis være i strid med god advokatskik. Der er dog tale om en fejl, som advokaten erstatningsretligt hæfter for, men ikke som følge af manglende iagttagelse af god advokatskik.¹⁰⁹

3.4.2.1. Advokatrådets Responsumudvalg

Klienten kan i sin bevisførelse for domstolene indhente en udtalelse fra Advokatrådets Responsumudvalg, hvoraf det fremgår, hvad der ifølge Advokatrådet er i strid med de advokatetiske regler.¹¹⁰ Udtalelsen er ikke bindende for domstolene, men kan indgå som et vigtigt fagligt bidrag i domstolenes vurdering. Det skal bemærkes, at en sådan udtalelse ikke er en stillingtagen til jus, men til i hvilket omfang den pågældende advokats adfærd vurderes at være i overensstemmelse med den faglige norm for god advokatskik. Der er således ikke tale om en juridisk vurdering af advokatens

¹⁰⁶ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 91 og Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 858.

¹⁰⁷ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 93 og 119.

¹⁰⁸ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 858.

¹⁰⁹ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 93.

¹¹⁰ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 471-472 og Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 860-861.

handlemåde. Hvis spørgsmålene bærer præg af en juridisk vurdering, vil retten nægte tilladelse til at stille spørgsmålene, da en sådan vurdering alene tilkommer domstolene.¹¹¹

Såfremt klienten ikke indhenter en udtalelse fra Advokatrådets Responsumudvalg, kan det medføre processuel skadevirkning.¹¹² Dette ses i *U 2004.1153 V*, hvor landsretten lagde vægt på, at der ikke var indhentet en udtalelse fra Advokatrådets Responsumudvalg. Herved fandt landsretten det ikke godtgjort af skadelidte, som var køber, at sælgers advokat, der ikke havde ydet rådgivning om betydningen af ikke at underskrive handelsdokumenter inden overtagelsesdagen, havde tilsidesat kravene til god advokatskik.

Såfremt klienten indhenter en udtalelse fra Advokatrådets Responsumudvalg til brug for retssagen, kan denne have stor betydning for domstolenes vurdering af, om advokaten har handlet ansvarspådragende.¹¹³ Betydningen heraf ses i *U 2005.45 V*.

I *U 2005.45 V* skulle en advokat berigtige en ejendomshandel for sin klient, der var køber. Der var blandt andet tinglyst en servitut om færdselsret på grunden, men advokaten undersøgte ikke denne nærmere. Klienten blev senere klar over, at ejeren af en nabogrund havde en vejret over ejendommen i henhold til servitutten. Da klienten havde opført mindre bygninger på denne del af ejendommen, lagde denne sag an mod advokaten med påstand om erstatning. Byretten frifandt advokaten, blandt andet med henvisning til, at klienten ikke havde godtgjort, at der var kutyme for, at berigtigende advokater skulle indhente udskrift af alle tinglyste servitutter. For landsretten havde klienten indhentet en udtalelse fra Advokatrådets Responsumudvalg, der fastslog, at en berigtigende advokat, efter Rådets opfattelse, har pligt til at undersøge indholdet af alle tilgængelige oplysninger af betydning for køberen af ejendommen. Advokatrådets Responsumudvalg udtalte ydermere, at spørgsmålet om, hvorvidt advokaten i den konkrete sag burde have foretaget yderligere undersøgelser, alene kunne afgøres af domstolene. Landsretten fandt, i overensstemmelse med den indhentede udtalelse fra Advokatrådets Responsumudvalg, at advokaten havde handlet ansvarspådragende ved ikke at undersøge servitutten nærmere.

¹¹¹ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 37-38 og 40-41.

¹¹² Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 860-861.

¹¹³ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 37.

Dommen er et eksempel på, at en udtalelse fra Advokatrådets Responsumudvalg kan have betydning for domstolenes vurdering. Det fremgår dog også af udtalelsen, at Advokatrådets Responsumudvalg ikke træffer den endelige beslutning, men alene udtaler sig om advokatens opgaver og pligter. Dommen illustrerer derudover, at domstolene formentlig lægger vægt på en sådan udtalelse, da landsretten, efter udtalelsens indhentelse, ændrer byrettens dom.

3.4.3. Generalist- og specialistbetragtninger

Det er inden for de seneste 10-15 år blevet almindeligt, at advokater specialiserer sig inden for særlige juridiske områder. Det har i litteraturen været diskuteret, om der inden for advokatbranchen gælder specialismålestokke i ansvarsvurderingen, hvorefter den advokat, der markedsfører sig som specialist, skal sammenlignes med en specialist på området. Såfremt dette er tilfældet, vil udgangspunktet om, at advokaten skal sammenlignes med en almindelig god advokat i en tilsvarende situation, det vil sige efter en almindelig professionsansvarsmålestok, blive modificeret.¹¹⁴

Der er i litteraturen uenighed om, hvorvidt der for advokaten gælder specialismålestokke. Det er på den ene side en opfattelse, at der ikke gælder specialismålestokke.¹¹⁵ Det er på den anden side en opfattelse, at det i dag må være en naturlig konsekvens af tidens specialiseringstendens, at der i et vist omfang opereres med specialismålestokke. Dette gælder i hvert fald, hvis en advokat markedsfører sig som ekspert på et bestemt område, men også hvis klienten har en berettiget forventning om en særlig kvalificeret rådgivning på et bestemt specialområde.¹¹⁶ Denne opfattelse er tiltrådt af flere i litteraturen,¹¹⁷ hvorefter *“[det] forekommer (...) naturligt, at den advokat, der konkret tilbyder en specialiseret rådgivningsydelse, også må forvente, at domstolene kan inddrage dette forhold ved stillingtagen til, hvorvidt advokaten har handlet culpøst.”*¹¹⁸

Der menes dog ikke herved, at enhver opgave som advokaten løser for klienten, skal undergives en skærpet culpavurdering, men i visse tilfælde kan klienten have berettigede forventninger om, at advokatens løsning er særlig kvalificeret. Hvad klienten med rimelighed kan forvente som en

¹¹⁴ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 69.

¹¹⁵ Morten Samuelsson m.fl., Rådgiveransvaret: erstatningsansvar og forsikring for professionelle rådgivere s. 87.

¹¹⁶ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 69-70.

¹¹⁷ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 68, Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 762, Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 69 og Lars Bo Langsted, Rådgivning I – det professionelle erstatningsansvar, s. 382.

¹¹⁸ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 68.

merløsning i form af særlig kvalificeret arbejde må afhænge af en vurdering af de konkrete forhold. Det må dog forudsættes, at klienten har tilkendegivet denne forventning over for advokaten.¹¹⁹

Forholdet ses ikke afklaret i retspraksis. Det nærmeste, der kan udledes af praksis, er den omvendte situation. Denne ses i *U 1985.489 H*, hvor der blev foretaget en vurdering af hvorvidt en advokat, der var generalist og ydede skattemæssig rådgivning, der kunne have været mere optimal, var erstatningsansvarlig. Højesteret fandt, at den optimale fremgangsmåde ikke var tilstrækkeligt kendt i advokatkredsene til, at advokaten kunne pålægges erstatningsansvar. Det anføres i litteraturen, at dommen efterlader et spørgsmål om, hvorvidt resultatet havde været et andet, hvis advokaten havde været en særlig kyndig skatteretsadvokat. Det antages, på baggrund af dommen, at en høj grad af specialisering kan indgå som et ud af flere elementer i culpabedømmelsen. I sidste ende er det dog domstolene, der i den konkrete sag skal tage stilling til, om advokatens markedsføring som specialist skal indgå i bedømmelsen af den udviste culpa.¹²⁰

Det er på baggrund af ovenstående usikkert, i hvilket omfang advokatens markedsføring som specialist indgår i domstolenes vurdering. Der er i litteraturen flere forskellige opfattelser af dette. Det skal imidlertid bemærkes, at domstolene endnu ikke, i sager om advokaters erstatningsansvar, har udtalt sig konkret om betydningen af, at advokaten har markedsført sig som specialist, herunder om advokaten er underlagt en strengere ansvarsbedømmelse som følge heraf.

3.5. Øvrige erstatningsretlige forhold

Det er en forudsætning for, at advokaten kan ifalde erstatningsansvar, at alle fire grundlæggende erstatningsbetingelser er opfyldt. Betingelserne er således kumulative. Udover ansvarsgrundlag skal der foreligge et tab, der skal være kausalitet (årsagssammenhæng) mellem advokatens adfærd og tabet og endelig skal tabet være en adækvat (påregnelig) følge af advokatens adfærd. Derudover har det betydning for erstatningsspørgsmålet, hvem der skal løfte bevisbyrden, samt om skadelidte eller tredjemand har udvist egen skyld.

¹¹⁹ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 68.

¹²⁰ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 69-71.

3.5.1. Tab

Før advokaten kan ifalde erstatningsansvar, skal dennes culpøse adfærd have medført, at klienten eller tredjemand har lidt et tab.

Erstatningsansvaret har for advokater ikke pønalt karakter, da det ikke indebærer en straf i form af et disciplinær- og eller strafansvar, men har i stedet til formål at stille klienten eller tredjemand som om, at den indtrufne skade ud fra et økonomisk perspektiv, ikke er sket. Derfor vil den klient eller tredjemand, der ikke lider et økonomisk tab, være afskåret fra at rette et erstatningskrav mod advokaten.¹²¹

I nogle tilfælde vil der ikke være tvivl om, at der er lidt et økonomisk tab. Dette var tilfældet i *FED 2001.2615 Ø*.

I *FED 2001.2615 Ø* skulle en advokat berigtige overdragelsen af en ejendom for sælgeren. Skødet blev indleveret til tinglysning og blev indført i tingbogen med en frist, da køberen af ejendommen først skulle registreres i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Da køber blev registreret, undlod advokaten at færdigberigtige overdragelsen af ejendommen. Da en anden advokat fik tinglyst skødet endeligt, var der en bemærkning om tre udlæg. Disse var foretaget i den periode, hvor den første advokat skulle færdigberigtige overdragelsen. Køberen overtog herefter gældsposter, der ikke var aftalt i skødet. Landsretten fandt, at advokaten havde handlet ansvarspådragende over for køberen af ejendommen og dermed var erstatningsansvarlig. Erstatningsbeløbet udgjorde værdien af de tre udlæg.

Det kan dog også være indlysende, at der ikke er lidt et tab. Dette var tilfældet i *FED 2001.2208 V*.

I *FED 2001.2208 V* skulle en advokat yde assistance i forbindelse med to parter økonomiske vanskeligheder, ved at afværge tvangsauktion for en række ejendomme. Advokaten skulle søge om konvertering af de bestående lån for at opnå finansiering, men da advokaten ikke gjorde dette i tide, var det ikke længere en mulighed. De to parter økonomiske vanskeligheder blev løst på anden vis, men parterne gjorde gældende, at der var lidt et tab på baggrund af advokatens adfærd. Både byretten og landsretten fandt, at advokaten havde begået fejl og handlet ansvarspådragende, men da parterne ikke kunne bevise, at der forelå et tab forårsaget af advokatens ansvarspådragende handling, blev advokaten frifundet.

¹²¹ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 453.

Der ydes som udgangspunkt ikke erstatning for skuffede forventninger, medmindre der er udtrykkelig lovhjemmel hertil.¹²² En sådan lovhjemmel findes blandt andet i ejendomsmæglerlovens § 47, stk. 1, hvor der ydes godtgørelse for skuffede forventninger i særlige tilfælde ved en ejendomshandel, hvis skadelidte er i god tro.¹²³ Der findes imidlertid ikke en lignende lovhjemmel inden for advokathvervet.

Er betingelsen om tab opfyldt, er det ikke altid tilfældet, at det fulde påståede tab tilkendes, da klienten eller tredjemand har en forpligtelse til at begrænse sit tab. Retsvirkningen af manglende iagttagelse af tabsbegrænsningspligten kan medføre, at der sker helt eller delvis bortfald af advokatens erstatningspligt, således som det var tilfældet i *U 2002.562 H*.¹²⁴ I dommen anførte Højesteret i sine præmisser, at sælgeren af ejendommen ikke havde iagttaget sin tabsbegrænsningspligt fuldt ud, da denne ikke havde udnyttet en mulighed for at begrænse det forventelige tab, hvorfor Højesteret nedsatte advokatens erstatningspligt svarende til værdien af sælgerens manglende iagttagelse af tabsbegrænsningspligten.

3.5.2. Kausalitet (årsagssammenhæng)

Der skal være årsagssammenhæng mellem advokatens culpøse handling eller undladelse og det tab, som klienten eller tredjemand lider herved.¹²⁵ Det er som udgangspunkt klienten eller tredjemand, der har bevisbyrden for, at der foreligger årsagssammenhæng. Dette ses i *U 2016.567 V*.

I *U 2016.567 V* havde to naboer, klienten og en ældre dame, indgået en aftale om, at klienten skulle købe den ældre dames hus til en fordelagtig pris, mod at den ældre dame fik livsvarig bopælsret. Klientens advokat skulle i den forbindelse udfærdige en købsaftale og skøde. Advokaten fik imidlertid ikke tinglyst bopælsretten. Kort tid efter overdragelsen døde den ældre dame. Dødsboet lagde sag an mod klienten, da dødsboet mente, at klienten havde handlet svigagtigt over for den ældre dame ved at indgå handlen til en billigere pris end ejendommens reelle værdi. Sagen mellem dødsboet og naboen blev forligt ved, at klienten skulle betale et beløb til dødsboet. Klienten lagde efterfølgende sag an mod advokaten med

¹²² Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 453 og Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 57.

¹²³ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 97.

¹²⁴ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 469.

¹²⁵ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 439.

påstand om at denne skulle betale erstatning svarende til det beløb, som klienten havde betalt til dødsboet. Landsretten fandt ikke, at klienten kunne bevise, at den manglende tinglysning var skyld i, at der skulle betales et beløb til dødsboet, hvorfor der ikke forelå årsagssammenhæng. Landsretten udtalte, at *“allerede af den grund”* skulle advokatens påstand om frifindelse tages til følge.

Dommen illustrerer, at såfremt klienten ikke kan løfte bevisbyrden for årsagssammenhæng, frifindes advokaten *“allerede af den grund”*. Der kan dog være tilfælde hvor domstolene bestemmer, at bevisbyrden for årsagssammenhæng skal lempes eller skærpes, alt efter grovheden af advokatens adfærd.¹²⁶ Dette ses i *U 2002.2000 H*, hvor en advokat havde begået en klar advokatfejl, og Højesteret udtalte, at der ved en sådan fejl *“(…) kun kan statueres ansvarsfrihed, hvis det med betydelig grad af sandsynlighed må antages, at der ikke er årsagssammenhæng mellem fejl og tab.”* Klare advokatfejl er således et eksempel på tilfælde, hvor advokatens bevisbyrde for årsagssammenhæng skærpes.

Når det skal vurderes, hvorvidt klienten eller tredjemand har bevist, at der foreligger årsagsforbindelse, er det relevant at fastlægge, hvem der har rejst kravet. Dette skyldes, at der mellem klienten og advokaten vil foreligge et kontraktsforhold, mens dette ikke vil være tilfældet mellem advokaten og tredjemand. I forholdet mellem klient og advokat vil kravet typisk blive rejst på baggrund af ukorrekt rådgivning, hvorfor parternes aftale må lægges til grund. I forholdet mellem advokat og tredjemand har der ikke været kontakt, og grundlaget for om der foreligger årsagsforbindelse må derfor bero på en vurdering af, om advokaten har haft en forpligtelse til at varetage tredjemands interesser, jf. pkt. 3.2. om ansvar over for tredjemand.¹²⁷ En sådan problemstilling ses i *U 2012.1978 H*.

I *U 2012.1978 H* havde en advokat til opgave at forhandle med klientens kreditorer om en frivillig akkordordning, da klienten var insolvent. Forhandlingerne mislykkedes, og klienten ønskede at stoppe samarbejdet med advokaten, som herefter skulle tilbageføre modtagne midler til klienten. Klienten anmodede advokaten om at overføre pengene til to tredjemænd, hvilket advokaten gjorde. Højesteret fandt, at advokaten ved denne disposition havde handlet culpøst over for klientens kreditorer, da disse blev unddraget penge, som skulle have tjent til fyldestgørelse. Advokaten havde herved ikke varetaget tredjemands interesser,

¹²⁶ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokatens erstatningsansvar, s. 438-440.

¹²⁷ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokatens erstatningsansvar, s. 439.

hvorfor kravet til årsagssammenhæng blev lempet. Advokaten blev herefter fundet erstatningsansvarlig.

Dommen illustrerer, at advokaten har pligt til at stille sig kritisk, når klienten anmoder advokaten om at foretage en atypisk disposition, der kan være til skade for tredjemand.

Såfremt klienten senere er blevet gjort bekendt med, at rådgivningen ikke er korrekt, og at der er handlet culpøst fra advokatens side, vil der normalt ikke foreligge årsagsforbindelse, hvis klienten har haft mulighed for at fjerne betydningen af den udviste culpa i den pågældende situation. Dette er formentligt også tilfældet i den situation, hvor advokaten har handlet culpøst, men hvor årsagen til klientens tab skal findes i andre forhold.¹²⁸ Spørgsmålet i *FED 2016.58 Ø* var, om dette var tilfældet.

I *FED 2016.58 Ø* bistod en advokat sin klient, en ægtefælle, i en skilsmissesag. Advokaten rådgav ikke om pensionsforhold under forhandlingerne i sagen. Klienten lagde efterfølgende sag an mod advokaten med påstand om, at advokaten havde påført denne et økonomisk tab ved ikke at rådgive om pensionsforhold. Landsretten fandt det ikke godtgjort, at advokatens manglende rådgivning om pensionsforhold havde påført klienten et økonomisk tab. Dette skyldtes, at parterne under forhandlingerne var nået til bristepunktet for, hvad klienten kunne opnå i en økonomisk forhandling med den anden ægtefælle.

Dommen viser et tilfælde, hvor klientens tab skyldes andre forhold, og ikke advokatens ansvarspådragende adfærd, hvorfor der ikke forelå årsagssammenhæng.

3.5.2.1. Processuelle vanskeligheder ved undladt sagsanlæg eller appel

Der kan opstå processuelle vanskeligheder i vurderingen af om der foreligger et erstatningsansvar for advokaten i en sag, som ikke er blevet ført på grund af advokatens fejl. Først og fremmest bærer klienten bevisbyrden for, at denne havde fået medhold, såfremt sagen var blevet ført. Dette kan være problematisk, da særligt bevisbyrden for årsagssammenhæng mellem advokatens førelse af retssagen og klientens tab er svær at løfte. Dette skyldes, at bevisførelsen skal godtgøre, at udfaldet

¹²⁸ Søren Halling-Overgaard m.fl., *Advokaters erstatningsansvar*, s. 443.

af sagen havde været anderledes og til fordel for klienten, hvis advokaten ikke havde begået ansvarspådragende fejl.¹²⁹

De processuelle vanskeligheder ved sager, der ikke er ført, giver anledning til spørgsmål om, hvor tæt en prøvelse af den underliggende sags realitet, der skal foretages. I litteraturen anføres det, at *“[i] et søgsmål om advokatansvar er domstolene ikke forpligtet til at foretage nogen tilbundsående prøvelse af, om det krav, som pga. advokatens fejl ikke kom for retten, rent faktisk kunne være gennemført. En sådan prøvelse ville være ensbetydende med, at retten afgav et responsum om et sagsforhold, der nu - pga. fejlen - er hypotetisk.”*¹³⁰ De processuelle vanskeligheder ved sådanne sager ses i *U 1996.245 H*.

I *U 1996.245 H* havde en klient anmodet sin advokat om at lægge sag an mod en tysk leverandør. Klienten havde gjort advokaten opmærksom på, at dette skulle ske inden en bestemt frist, da der ellers ville indtræde forældelse. Advokaten kontaktede, kort tid før forældelse indtrådte, en tysk advokat og anmodede denne om at udtage stævning. Advokaten informerede ikke den tyske advokat om, at dette skulle ske hurtigst muligt grundet den snarlige forældelse. I sagen blev klientens modpart frifundet, da klientens krav var forældet. Klienten lagde herefter sag an mod advokaten med påstand om, at denne skulle betale for omkostningerne til retssagen. Som sagen var forelagt, fandt Højesteret ikke, at der var grundlag for at tage stilling til den underliggende sags realitet, navnlig om en del af omkostningerne til retssagen kunne henføres til advokatens fejl. Højesteret fandt, at advokaten havde handlet ansvarspådragende, men omkostningerne ved sagens førelse kunne ikke anses for at være et tab, der var forårsaget af fejlen. Da der således ikke var årsagssammenhæng mellem advokatens fejl og klientens tab, blev advokaten frifundet for erstatningsansvar.

Et andet tilfælde er sager, hvor der allerede er truffet en afgørelse, men hvor sagen ikke bliver ført for appelininstansen, fordi advokaten ikke har appelleret afgørelsen på trods af klientens ønske herom. Domstolene foretager i disse tilfælde en lignende vurdering, hvorefter klienten skal sandsynliggøre, at sagen kunne være vundet ved appelininstansen, såfremt afgørelsen var appelleret.¹³¹ Et sådant tilfælde ses i *U 1990.43/2 H*, hvor en advokat, i strid med sin klients

¹²⁹ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 909-910.

¹³⁰ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 910.

¹³¹ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 134 og 143.

udtrykkelige ønske, ikke sørgede for, at anke blev iværksat rettidigt. Højesteret fandt, at klienten på en *“tilstrækkelig måde havde sandsynliggjort”*, at denne ved en gennemført ankesag kunne have opnået et mere gunstigt resultat, hvorfor klientens erstatningskrav blev taget til følge.

På baggrund af Højesterets udtalelse i ovenstående sag kan det udledes, at kravene til klientens bevisbyrde for årsagssammenhæng er tung, da klienten er underlagt et kriterium, hvorefter sandsynliggørelsen skal være tilstrækkelig. Det må dog antages, at klientens bevisbyrde er mere lempelig ved appelsager, der ikke er blevet ført for appelinstansen, end ved retssager, der slet ikke er blevet ført. Dette skyldes, at sagens underliggende realitet er blevet prøvet i første instans, og det derfor formentlig lettere kan konstateres, om sagens udfald ville have været et andet.

3.5.3. Adækvans (påregnelighed)

Det skal være påregneligt, at advokatens culpøse handling eller undladelse medfører et tab for klienten eller tredjemand. I professionsansvaret, herunder advokatansvaret, er der en formodning for adækvans, når den professionelles adfærd er skadegørende. Såfremt der er udvist culpa, er der ikke store krav til beviset for adækvans, og henset til at advokaten er professionel, skal der være tale om en ekstraordinær følge af den skadegørende adfærd, førend en følge anses for upåregnelig for advokaten. Omvendt skal advokaten kunne påregne, at skaden er en umiddelbar følge af dennes adfærd, hvorfor et upåregneligt hændelsesforløb ikke altid vil medføre at betingelsen er opfyldt.¹³² Det blev i *U 2006.2210 H* vurderet, om dette var tilfældet.

I *U 2006.2210 H* bistod en advokat sin klient, et aktieselskab, der havde leveret en maskine til en køber, som havde gjort gældende, at maskinen var mangelfuld. Klienten mente imidlertid ikke, at køberen havde mangelsbeføjelser som følge af en ansvarsbegrænsning indgået mellem parterne. Advokaten skulle hjælpe klienten med korrespondance med køberen, rådgive om berettigelsen af købers krav, og hvordan klienten skulle reagere på mangelsindsigelserne. Derudover rådgav advokaten om den risiko, som en afvisning af køberens mangelsindsigelser indebar, herunder at klientens ansvarsbegrænsning muligvis kunne tilsidesættes, da denne ikke med sikkerhed var blevet vedtaget mellem parterne. Et halvt år efter leveringen af maskinen hævede køberen købet, og knap to år senere udtrådte advokaten af sagen, efter at klienten havde fået en ny ejerkreds. Efterfølgende lagde køberen

¹³² Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokatens erstatningsansvar, s. 448-449 og Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 865.

voldgiftssag an mod klienten, og klienten blev pålagt at betale erstatning til køberen, der i mellemtiden havde tilbagekaldt ophævelsen. Klienten lagde sag an mod advokaten med påstand om, at denne var erstatningsansvarlig for det tab, som denne havde lidt ved ikke at acceptere køberens første ophævelse af købet. Højesteret henviste, i vurderingen af om der forelå adækvans, til landsrettens præmisser, hvor det blandt andet blev anført, at “[det] har ikke været forudsigelig for [advokaten], at voldgiftsretten ville nå frem til dette resultat. (...) Det var (...) under alle omstændigheder ikke nogen fejl fra [advokatens] side, at han ikke forudså, at voldgiftsretten muligt ville komme til dette resultat, når ordlyden af ansvarsbegrænsningen (...) tages i betragtning.” Højesteret frifandt herefter advokaten.

Dommen viser, at der på trods af, at advokaten er professionel, kan forekomme situationer, hvor der foreligger et så inadækvat hændelsesforløb, at advokaten ikke burde have indset dette.

Det har i vurderingen af, om betingelsen om adækvans er opfyldt stor betydning, hvor konkret advokatens opgave er defineret. Jo klarere defineret advokatens opgave er, jo mere påregnelig vil en skade være, hvis skaden udspringer af området for advokatens opgave. Det kan dog ikke af klienten forventes, at advokaten rådgiver om andet, end hvad der er aftalt mellem parterne. Klienten kan derimod forvente, at advokaten vurderer hvorvidt den rådgivning, der er aftalt, er dækkende og forsvarlig. Advokaten har således en pligt til at sørge for, at den rette rådgivning ydes, og skal i den forbindelse være opmærksom på, om der er accessoriske elementer til den primære rådgivning.¹³³

Medvirker der flere rådgivere i udførelsen af klientens opgave, er spørgsmålet, om dette har betydning for betingelsen om adækvans. Spørgsmålet ses behandlet i *FED 1999.458 Ø*.¹³⁴

I *FED 1999.458 Ø* havde en advokat berigtiget en ejendomshandel for køberen, efter handlen var indgået. Handlen var desuden bistået af en ejendomsmægler, der formidlede handlen. Hverken advokaten eller ejendomsmægleren havde set et pantebrev tinglyst på ejendommen, hvori et inkonvertibelt ejerskiftelån fremgik. Dette medførte et tab for klienten, hvorfor denne lagde sag an mod advokaten og ejendomsmægleren med påstand om, at de var erstatningsansvarlige for tabet. Advokaten gjorde gældende, at det ikke kunne anses for at være en fejl, at denne ikke havde undersøgt pantebrevet, da det ifølge advokaten

¹³³ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 449.

¹³⁴ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 451.

var ejendomsmæglerens pligt. Advokaten gjorde derudover gældende, at der ikke var taget advokatforbehold i forbindelse med ejendomshandlen. Byretten fandt, at ejendomsmægleren var erstatningsansvarlig, og frifandt advokaten, blandt andet med henvisning til, at det kun var en mindre kreds af ejendomsformidlere, der var bekendt med vilkår om inkonvertibilitet. Landsretten anførte i sine præmisser, at rådgivning om vilkår for overtagelse af lån er en klar advokatopgave, hvorfor det normalvis påhviler den advokat, der berigtiger handlen, at gøre sig bekendt med vilkår for overtagelse af lån. Landsretten anførte, at denne pligt gælder uafhængigt af ejendomsmæglerens pligter. Ved at undlade at undersøge forholdene omkring lånene havde advokaten således handlet ansvarspådragende over for køberen. Landsretten fandt derfor, at ejendomsmægleren og advokaten var solidarisk ansvarlige for tabet.

Dommen illustrerer, at tilstedeværelsen af flere rådgivere ikke i sig selv har betydning for, om klientens tab er en adækvat følge af advokatens adfærd. Advokaten kan derfor ikke forvente, at denne, på baggrund af, at der er flere medvirkende rådgivere, ikke er ansvarlig for klientens tab.

3.5.4. Bevisbyrde

Det er ikke uden betydning, hvem af parterne der skal løfte bevisbyrden for, at de fire erstatningsbetingelser er opfyldt, når det skal vurderes, hvorvidt advokaten er erstatningsansvarlig. Dette skyldes, som ordet "*bevisbyrde*" antyder, at det er en byrde at være den, der skal fremskaffe bevis. Konsekvensen ved ikke at kunne løfte byrden er, at det kommer parten selv til skade.

Udgangspunktet er, at klienten eller tredjemand har bevisbyrden for, at erstatningsbetingelserne er opfyldt. Dette udgangspunkt modificeres imidlertid i visse tilfælde, jf. pkt. 3.4. om elementer i vurderingen af advokaters ansvarsgrundlag. Derudover gælder det, at såfremt advokaten vil påberåbe, at klienten eller tredjemand har udvist egen skyld, påhviler bevisbyrden advokaten.¹³⁵

Det gælder for professionsansvar i almindelighed, at kravene til klientens eller tredjemands bevisbyrde for tilstedeværelsen af erstatningsbetingelserne kan lempes i takt med, at grovheden af den af advokaten udviste culpa forøges. Dette ses i *U 2001.325 H*, hvor Skatteministeriet ikke havde ført det fornødne bevis for, at dennes tab skyldtes advokatens ansvarspådragende forhold.

¹³⁵ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 471.

Højesteret udtalte i sine præmisser, at advokatens ansvarspådragende forhold skal være af en vis grovhed, før det kan begrunde en lempelse af klientens eller tredjemands bevisbyrde. En lempelse af bevisbyrden er således umiddelbart alene en konsekvens af, at graden af den udviste culpa er af en vis grovhed, hvilket medfører, at tabet bliver mere adækvat,¹³⁶ jf. pkt. 3.5.3. om adækvans (påregnelighed). Dette var tilfældet i *U 2002.2000 H*, der er omtalt under pkt. 3.5.2. om kausalitet (årsagssammenhæng).

3.5.5. Egen skyld

Erstatningskravet mod en advokat kan i visse tilfælde bortfalde eller nedsættes, såfremt skadelidte eller tredjemand har udvist egen skyld.

Egen skyld skal foreligge i en ikke ubetydelig grad. Der er herefter et medansvar for den skadegørende handling indtræden, hvis denne udgør minimum en tredjedel af skaden. Hvis egen skyld udgør mindre end en tredjedel, vil der formentligt ikke blive taget hensyn hertil ved vurderingen af erstatningsansvaret. Anderledes er det i det tilfælde, hvor den udviste egen skyld udgør mere end to tredjedele. I denne situation vil erstatningsansvaret formentlig bortfalde.¹³⁷

Advokaten bærer som udgangspunkt det fulde ansvar for den del af opdraget, som vedrører de retlige aspekter af sagens behandling. Derimod vil klienten have ansvaret for de faktuelle sagsforhold, da advokaten som udgangspunkt må kunne regne med, at de oplysninger, der modtages fra klienten, er korrekte og fyldestgørende. Såfremt dette ikke er tilfældet, kan det indgå i vurderingen af, om det skal medføre nedsættelse eller bortfald af advokatens erstatningsansvar.¹³⁸ At advokaten må kunne regne med, at klientens oplysninger er korrekte, ses behandlet i *U 2010.1074 H*.

I *U 2010.1074 H* var et sommerhus, der havde været fælleseje, blevet overdraget som en gave. Denne disposition stod i misforhold til boets formue. Det blev for Højesteret gjort gældende, at advokaten, der havde til opgave at berigtige overdragelsen, burde have været opmærksom på de forhold, der gjaldt omkring sommerhuset. Højesteret stadfæstede landsrettens frifindelse af advokaten, og fandt ikke, at der var grundlag for at omstøde

¹³⁶ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 457-458 og 476.

¹³⁷ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 476.

¹³⁸ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 910-913.

gaveoverdragelsen på trods af misforholdet til boets formue. Højesteret anførte i sine præmisser, at "(...) [advokaten] var berettiget til at gå ud fra, at de modtagne oplysninger var rigtige, og at han på baggrund af den opgave, han havde fået, ikke havde pligt til at foretage yderligere undersøgelser." Det blev hermed fastslået, at advokaten ydede den rådgivning, som denne havde til opgave.

Det må derfor være op til klienten at meddele advokaten om ændringer i klientens forhold eller ønsker, såfremt dette har betydning for advokatens sagsbehandling. Er dette ikke tilfældet, og bliver advokaten ikke på anden måde opmærksom på sådanne ændringer, vil der foreligge egen skyld fra klientens side.¹³⁹

Det forhold, at advokaten er berettiget til at stole på de oplysninger, der modtages fra klienten, medfører dog ikke, at advokaten ukritisk kan undlade at spørge ind til en konkret oplysning og/eller problemstilling, når denne har betydning for, at der ydes korrekt rådgivning.¹⁴⁰

Der kan også forekomme situationer, hvor klienten enten handler i strid med advokatens råd eller uafhængigt heraf.¹⁴¹ Dette var tilfældet i *FED 1997.763 V*.

I *FED 1997.763 V* repræsenterede en advokat en ægtefælle ved en bodeling. Klienten havde på egen hånd og uafhængigt af advokatens rådgivning, underskrevet en håndpantstætningserklæring, hvorved der blev pantsat fire pantebreve, som senere blev afhændet af banken med tab for klienten til følge. Landsretten fandt, at det ikke var nødvendigt at underskrive håndpantstætningserklæringen for at gennemføre bodelingsoverenskomsten, hvorfor der ikke var en sammenhæng mellem den rådgivning, der var ydet af advokaten, og den skadegørende handling fra klienten. Tabet skyldtes således klientens egen handling, hvorfor advokaten blev frifundet.

Det kan også være tilfældet, at klienten har en særlig forudsætning på området. Dette kan give anledning til nedsættelse eller bortfald af advokatens ansvar.¹⁴² Såfremt der er tale om retlige forhold formodes det dog, at klienten besidder en helt særlig viden på området, som advokaten ikke

¹³⁹ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 477-478.

¹⁴⁰ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 910-913.

¹⁴¹ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 479.

¹⁴² Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 479.

besidder, førend det kan give anledning til en fordeling af ansvaret mellem advokaten og klienten.¹⁴³

Såfremt der er tale om finansielle forhold, er spørgsmålet, om klienten tillige skal besidde en helt særlig viden på området, før advokaten kan blive ansvarsfri. Dette spørgsmål ses behandlet i *U 2008.410 H.*

I *U 2008.410 H* havde en advokat rådgivet en klient om investering i en nødlidende fabrik, i hvilken der senere opstod likviditetsproblemer. Da klienten led et tab herved, lagde denne sag an mod advokaten med påstand om, at advokaten var erstatningsansvarlig for tabet. Klienten gjorde gældende, at advokaten ikke havde rådgivet om de likviditetsproblemer, der var opstået i selskabet, således at der var mulighed for at beskytte den foretagne investering. Højesteret fandt, at klienten var en erfaren investor, og at denne blev tilstrækkeligt orienteret om de opståede økonomiske problemer til at kunne varetage sine interesser. Højesteret udtalte, at klienten havde modtaget de korrekte og tilgængelige oplysninger, og at det måtte være klart for klienten, at han selv måtte træffe afgørelse om, hvorvidt han ville investere i projektet på baggrund af disse oplysninger.

Dommen viser et tilfælde, hvor klienten besidder en sådan særlig forudsætning på det område, som advokaten rådgiver om, at der statueres egen skyld, og advokaten bliver ansvarsfri. Når klienten besidder en sådan viden, er advokatens opgave alene at fremlægge alle tilgængelige og relevante oplysninger, men ikke at træffe den endelige beslutning for klienten. Det forudsættes således ikke ved rådgivning om finansielle forhold, at klienten besidder en helt særlig viden på området, som advokaten ikke besidder, før det kan give anledning til en ansvarsfordeling mellem advokaten og klienten.

¹⁴³ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 911.

4. Konkrete ansvarsområder

De opgaver, som en advokat kan udføre for sin klient, er bredtfaavnende. De primære opgaver er retssagsførelse, ekspeditioner og rådgivning. Den ansvarsnorm, der finder anvendelse ved bedømmelsen af, om en advokat har handlet culpøst, er som udgangspunkt en professionsansvarsnorm baseret på et culpaansvar jf. pkt. 2.2. om professionsansvar. Spørgsmålet, som vil blive behandlet i det følgende, er herefter, om der i erstatningsretlig sammenhæng er forskel på den ansvarsnorm som advokaten er underlagt, afhængigt af hvilken opgave advokaten udfører.

4.1. Ansvar for retssager

Det følger af retsplejelovens § 131 stk. 1, 1. pkt., at en advokat er eneberettiget til at føre retssager for andre, med enkelte undtagelser. Advokaten har i den forbindelse ansvaret for, at retssagens forløb er i overensstemmelse med de regler, der gælder herfor. Følgende anføres i litteraturen om retssagsførelse:

At føre en sag for en dømmende eller i øvrigt kompetent instans indebærer en række risikomomenter, der i bund og grund udspringer af den usikkerhed, der ofte hersker om retlige spørgsmål. Hvor nogle retsspørgsmål kan fastslås med fuldstændig sikkerhed (...), giver andre anledning til betydelig usikkerhed. Lige så vanskeligt det er at udtale sig om gældende ret inden for sådanne områder, lige så problematisk er det at operere med et erstatningsansvar for den advokat der ikke får held til at føre sin klients krav igennem en domsafsigelse.¹⁴⁴

På trods heraf kan der forekomme situationer, hvor advokaten under sagens førelse begår fejl, der giver anledning til et erstatningsansvar. Spørgsmålet er herefter, hvilken ansvarsnorm advokaten er underlagt ved førelse af retssager.

Udgangspunktet er, at advokatens førelse af en retssag, er en indsatsforpligtelse. Advokaten skal derfor yde en indsats, og har i den forbindelse ansvaret for, at klientens krav ikke fortabes ved fejl og forsømmelser, når advokaten håndterer, tilrettelægger og gennemfører sagen. Afgørende for, om advokaten har handlet culpøst ved retssagsførelsen er, om de vurderinger, som advokaten løbende har foretaget under sagen, afviger fra den faglige norm i et sådant omfang, at advokaten har handlet ansvarspådragende. Klientens opfattelse af, hvordan advokaten bedst muligt varetager

¹⁴⁴ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 907.

retssagens førelse, er ikke altid korrekt, såfremt advokaten har varetaget retssagens førelse på en måde, der ikke afviger fra den faglige norm.¹⁴⁵ Dette ses behandlet i *U 2020.3312 Ø*.

I *U 2020.3312 Ø* lagde en klient sag an mod dennes advokat med påstand om, at advokaten var erstatningsansvarlig for ikke at have rådgivet om muligheden for at indbringe en voldgiftskendelse for domstolene. Landsretten fandt, at selvom det måtte blive lagt til grund, at advokaten ikke havde rådgivet klienten herom, havde domstolene ikke hjemmel til at tilsidesætte voldgiftskendelsen som ugyldig efter den bestemmelse, som klienten ville påberåbe. Allerede som følge heraf kunne advokaten ikke idømmes erstatningsansvar.

Dommen illustrerer, at det er advokaten, der er den professionelle, og dermed i forholdet mellem denne og klienten bedst ved, hvordan retssagens førelse varetages mest hensigtsmæssigt. Det skyldes blandt andet, at klienten ikke har samme viden om retssagsførelse som advokaten.

Advokaten skal, i forbindelse med retssagen, foretage en faglig vurdering af sagen.¹⁴⁶ Det ses i *U 1990.492 Ø* vurderet, om advokaten havde foretaget en sådan vurdering.

I *U 1990.492 Ø* havde en tidligere kurator i et konkursbo modtaget et brev fra en advokat, der repræsenterede boets største kreditor, hvori det var angivet, at denne kunne anerkende omstødelse af et nærmere angivet beløb på visse betingelser. Den tidligere kurator svarede ikke på dette brev, og advokaten anmodede om svar på brevet efterfølgende. Da konkursboet senere fik en ny kurator, lagde konkursboet sag an mod den tidligere kurator med påstand om, at denne havde pådraget sig et erstatningsansvar over for boet, ved ikke at anlægge omstødsessagen inden udløbet af fristen herfor. Den tidligere kurator gjorde gældende, at denne havde indgået en aftale med advokaten om, at advokaten skulle anerkende omstødelse af et nærmere angivet beløb. Denne aftale bestred advokaten. Landsretten fandt derfor, at brevene mellem den tidligere kurator og advokaten måtte lægges til grund. Landsretten fandt, at den tidligere kurator på baggrund af disse breve burde have indset, at advokatens tilbud krævede boets accept og at advokaten ikke i brevene anerkendte, at der var indgået en endelig aftale om omstødelse af det nærmere angivne beløb. Det var derfor en ansvarspådragende fejl af den tidligere kurator, at denne ikke havde sikret sig, at der var indgået en klar aftale eller anlagt en omstødsessag. Advokaten var dog

¹⁴⁵ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 150-151.

¹⁴⁶ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 152.

alene erstatningsansvarlig for den del af beløbet, der med sikkerhed kunne være forventet omstødt.

Dommen er et eksempel på et tilfælde, hvor advokaten ikke foretager en korrekt faglig vurdering af sagen. Dommen viser, at klientens mulighed for at få medhold i, at advokaten er ansvarlig som følge af en forkert faglig vurdering af sagen forudsætter, at klienten kan bevise, at advokaten har foretaget en juridisk fejlbedømmelse, samt at denne har påført klienten et tab.

4.1.1. Fremsættelse af påstande og anbringender

Ved retssagsførelse er det advokatens opgave at nedlægge rigtige påstande, der er udtryk for det resultat der ønskes opnået, på vegne af klienten. Derudover skal advokaten fremsætte relevante anbringender, hvilke er de faktiske og retlige grunde, som anføres til støtte for de nedlagte påstande.¹⁴⁷ Spørgsmålet er, hvilken ansvarsnorm advokaten er underlagt i forbindelse med dennes fremsættelse af påstande og anbringender. Dette ses, for så vidt angår påstande, behandlet i *FED 2012.43 V*.

I *FED 2012.43 V* havde en advokat, i en sag om mangler ved et rørsystem i en nybygget ejendom, ikke særskilt påberåbt sig manglerne ved rørene, hvorved advokaten ikke havde sikret sig, at voldgiftsnævnet forstod, at der vedrørende manglerne ved rørsystemet var reklameret rettidigt. Dette medførte, at voldgiftsrettens formands tilkendegivelse om, at en række krav var fortabt på grund af manglende reklamation, ligeledes kom til at omfatte kravet vedrørende rørsystemet. På den baggrund pådrog advokaten sig et erstatningsansvar overfor sin klient.

En lignende problemstilling er behandlet i *FED 1994.1516 V*.

I *FED 1994.1516 V* bistod en advokat sin klient ved købet af en ejendom. Det var i sagen klart, at der forelå mangler ved ejendommen, men da advokaten ikke fik kravet for disse mangler opgjort, havde advokaten ved byretten taget forbehold for, at der kunne rettes yderligere krav mod sælgeren. Kravet blev i byretten fastsat til 10.000 kr. Forbeholdet om yderligere erstatning mod sælger kunne ikke gennemføres, hvorfor der pålagdes advokaten en særlig pligt til at rådgive klienten om anke af dommen. Advokaten foretog ikke denne rådgivning, hvilket medførte, at klienten blev afskåret fra at rette yderligere erstatningskrav mod

¹⁴⁷ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 908.

sælgeren af ejendommen. Klienten lagde herefter sag an mod advokaten for sit tab. I byretten blev advokaten frifundet, da retten ikke fandt det dokumenteret, at klienten havde lidt et tab, ud over hvad klienten allerede var blevet tilkendt i sagen mellem køber og sælger. Der blev ved landsretten foretaget et nyt syn og skøn, da det syn og skøn, der tidligere var blevet optaget, var fejlbehæftet. Det nye syn og skøn fastsatte klientens tab til 120.000 kr. Landsretten fandt herefter, at advokaten var erstatningsansvarlig for at have undladt at nedlægge påstand om højere erstatning i stedet for at nedlægge påstand om forbehold herfor, og for ikke at have rådgivet klienten om, at et sådant krav alene kunne gennemføres ved anke af dommen mod sælger.

Ovenstående domme viser, at advokaten tilsidesætter sin pligt til at nedlægge rigtige påstande, hvis klienten bliver afskåret fra at rette et ellers berettiget krav. Derudover illustrerer dommene, at advokaten er underlagt en streng ansvarsnorm, når denne nedlægger påstande. Hensynet bag den strenge ansvarsnorm skal formentligt findes i, at klienten ellers ikke opnår den retsstilling, som denne er berettiget til.

Spørgsmålet er, om advokaten altid er erstatningsansvarlig, når denne ikke fremsætter korrekte påstande og/eller relevante anbringender. Dette spørgsmål ses behandlet i *U 2005.850 Ø*.

I *U 2005.850 Ø* gjorde ejeren af en ejendom, der var på tvangsauktion, gældende, at rekvirentens og fogedrettens tilrettelæggelse og gennemførelse af tvangsauktionen, herunder annonceringen af- og salgsopstillingen på ejendommen, var mangelfuld. En advokat bistod ejeren i kæresagen for landsretten, men udtrådte efter, at denne havde søgt tilladelse til at kære kendelsen til Højesteret. For Højesteret gjorde ejeren gældende, at annonceringen og salgsopstilling af ejendommen var mangelfuld, hvilket han fik medhold i. Ejeren anlagde herefter sag mod advokaten, rekvirenten og fogedretten. Mod advokaten nedlagde ejeren påstand om, at advokaten var erstatningsansvarlig for ejerens tab ved, at ejendommen var blevet solgt på tvangsauktion, da advokaten ikke havde fremført annonceringssynspunktet ved kæresagen for landsretten. I ansvarssagen mod advokaten fandt landsretten dog ikke, at der var grundlag for at pålægge advokaten, der bistod ejeren i meget kort tid, erstatningsansvar. Landsretten begrundede blandt andet sit resultat med, at ejeren allerede inden advokaten var indtrådt i sagen, på egen hånd havde kæret kendelsen til landsretten med synspunktet om afværgelse af tvangsauktionen. Det kunne derfor ikke forventes, at advokaten, på den meget korte tid, tog stilling til, om der kunne frembringes andre anbringender.

Dommen viser, at advokaten ikke altid er ansvarlig, når denne ikke fremsætter relevante anbringender, da det ikke er sikkert, at tabet skyldes det manglende anbringende. Dette må antages også at være tilfældet for påstande, hvor der dog formentligt er større sandsynlighed for at der foreligger årsagssammenhæng, hvilket ses i *FED 2012.43 V*. Dette skyldes, at sagens udfald i høj grad afhænger af, at advokaten har nedlagt de korrekte påstande, da dette er retssagens grundlag.

Ansvarsnormen for advokatens forpligtelse til at nedlægge rigtige påstande og/eller fremsætte relevante anbringender er på baggrund af ovenstående streng. Såfremt ansvarsnormen var mild, ville der være risiko for, at klientens retsstilling blev forringet, da denne, udover at have mistet sit krav i den oprindelige sag, også vil have sværere ved at få medhold i en efterfølgende ansvarssag mod advokaten.

4.1.2. Bevisførelse

Advokaten skal under retssagen føre bevis til støtte for de nedlagte påstande. Bevisførelsen vedrører sagens faktiske omstændigheder. Spørgsmålet er herefter, hvilken ansvarsnorm advokaten er underlagt, når denne under retssagen tilrettelægger og fører bevis.

I ansvarsvurderingen spiller det en rolle, at klienten og advokaten ofte vil være klar over, hvordan bevisførelsen skrider frem. Der vil typisk være enighed om hvilke vidner, der skal føres, hvorfor uløselige uoverensstemmelser mellem klienten og advokaten typisk vil medføre, at klienten skifter advokat. Derfor forekommer erstatningsretlige spørgsmål om, hvorvidt advokaten har handlet ansvarspådragende i sin bevisførelse, forholdsvist sjældent.¹⁴⁸ At det dog kan ske, at klientens og advokatens uoverensstemmelser kan resultere i en retssag, ses i *FED 2006.198 Ø*.

I *FED 2006.198 Ø* var der flere gange afholdt møder mellem klienten og advokaten, hvor klienten blev underrettet om sagen. Da sagen var afsluttet, lagde klienten sag an mod advokaten med påstand om, at denne havde undladt at indkalde relevante vidner og fremført visse anbringender. Landsretten fandt imidlertid ikke, at klienten kunne bevise, at denne havde anmodet advokaten om at indkalde visse vidner, og havde ikke sandsynliggjort, at sagen ville have fået et mere fordelagtigt udfald, såfremt vidnerne blev ført. Landsretten

¹⁴⁸ Anders Vinding Kruse, *Advokatansvaret*, s. 64 og Mads Bryde Andersen m.fl., *Advokatretten*, s. 908.

fandt herefter ikke, at advokaten havde handlet ansvarspådragende og var erstatningsansvarlig.

Dommen understøtter, at det er advokaten, der er den professionelle part, og dermed bedst ved, hvordan retssagen skal føres. Det er derfor svært for klienten at komme igennem med et synspunkt om, at advokatens bevisførelse er utilstrækkelig, hvilket også ses ved, at der er få sager som ovenstående. Dommen viser, at advokaten er underlagt en lempelig ansvarsnorm, når denne tilrettelægger og fører bevis. Dette understøttes af, at landsretten lader det være op til klienten at bevise, at denne, på trods af advokatens rådgivning, har anmodet om, at et vidne alligevel skal føres.

Når advokaten tilrettelægger og fører bevis i en sag, er denne således underlagt en lempelig ansvarsnorm.

4.1.3. Gennemførelse af procedure

Proceduren er det afsluttende indlæg i retssagsførelsen. I proceduren skal advokaten redegøre for sit syn på sagen og argumentere for, hvorfor sagen skal afgøres som påstået.¹⁴⁹ Det er forskelligt, hvordan advokater procederer, og nogle er bedre hertil end andre. I litteraturen anføres følgende om advokatens procedure:

Imidlertid må det høre til undtagelsen, at advokaten gøres erstatningsansvarlig for selv den mest søvndyssende og uinspirerede procedure, hvis blot det ligger klart, at de retlige krav og anbringender, der var grundlag for at fremsætte, er ført frem.¹⁵⁰

Det må være den absolutte undtagelse, at en advokat bliver erstatningsansvarlig alene på baggrund af dennes procedure. Et erstatningsansvar for advokaten grundet manglende kvalitet i selve fremførelsen af proceduren, må således som udgangspunkt anses for at være udelukket.¹⁵¹

Ansvarsnormen, som advokaten er underlagt ved gennemførelsen af sin procedure under retssagen, er dermed lempelig.

¹⁴⁹ Artikel: Hvordan gennemføres en civil sag i byretten?

¹⁵⁰ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 909.

¹⁵¹ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 909.

4.1.4. Sagsstrategi

En væsentlig del af advokatens bistand under retssagsførelse består i at forsøge at forudse modpartens skridt. Der er for advokaten en pligt til at tænke strategisk for sin klient i de tilfælde, hvor den planlagte strategi har betydning for udførelsen af opdraget. Denne pligt består eksempelvis i at forberede klienten på de modkrav, som modparten muligvis vil komme med. Det samme gør sig gældende ved selve udførelsen af retssagen. Her skal advokaten gøre sin klient opmærksom på det eventuelle udfald af en række givne situationer, eksempelvis hvad der kan ske, hvis bestemte vidner bliver ført, eller hvis særlige anbringender bliver gjort gældende. Det er derfor op til advokaten at tænke strategisk, og være opmærksom på, at klienten bliver informeret om, hvilke skridt modparten muligvis vil tage.¹⁵² Det kan dog ikke forventes, at advokaten forudser sagens udvikling.¹⁵³

Er klienten af den overbevisning, at advokaten har lagt en utilstrækkelig strategi, der begrundet et erstatningsansvar, skal der være kvalificerede forhold, før der kan blive tale om et erstatningsansvar for advokaten.¹⁵⁴ Ansvarsnormen er således tillige på dette område lempelig.

4.1.5. Nye forhold og revurdering af sagen

Der kan under sagens forberedelse forekomme forhold, der nødvendiggør, at advokaten revurderer sagen, eksempelvis nye faktuelle oplysninger eller ændret retspraksis. Er dette tilfældet, bør advokaten oplyse og forklare klienten herom.¹⁵⁵ Omfanget af denne forpligtelse vurderes i *U 2013.2756 H.*

I *U 2013.2756 H* bistod en advokat en virksomhed under anke af en dom til Højesteret, der var afsagt af Sø- og Handelsretten. Højesteret traf afgørelse om væsentlig nedsættelse af en konventionalbod, der var tilkendt virksomheden ved Sø- og Handelsrettens dom. Virksomheden lagde efterfølgende sag an mod advokaten, da denne mente, at advokaten under sagsførelsen burde have dokumenteret virksomhedens tab ved en tabsopgørelse, hvorefter der, ifølge virksomheden, ikke havde været grundlag for nedsættelse af konventionalboden. Advokaten gjorde gældende, at beslutningen om ikke at udarbejde en sådan opgørelse var et fravalg, der skete efter drøftelser med virksomhedens direktør, der

¹⁵² Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 909.

¹⁵³ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 155.

¹⁵⁴ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 909.

¹⁵⁵ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 154-155.

havde et udtrykkeligt ønske om dette fravalg. Højesteret lagde blandt andet til grund, at advokaten havde givet udtryk for, at tabet skulle forsøges dokumenteret ved en tabsopgørelse, men at direktøren i stedet ønskede at dette skete ved dennes vidneforklaring. Højesteret frifandt derfor advokaten for erstatningsansvar.

Dommen viser, at advokaten har pligt til at forholde sig til, om der er en udvikling i klientens sag, da advokaten i så fald skal rådgive sin klient herom. Advokaten vil imidlertid ikke blive ansvarlig, hvis klienten ikke følger denne rådgivning, da advokaten ellers i sådanne tilfælde kun kan blive ansvarsfri hvis denne, udover at tilkendegive sin vurdering gennem rådgivning, også træffer beslutningerne herefter på vegne af sin klient.

Det kan imidlertid også være tilfældet, at advokaten ikke forholder sig til sagens udvikling, og derfor ikke rådgiver sin klient på baggrund heraf. I *U 1995.691 Ø* ses denne problemstilling.

I *U 1995.961 Ø* havde advokaten, der repræsenterede sælgerne af en ejendom, ikke procestilvarslet den tidligere sælger af ejendommen. Det måtte ved fremkomsten af en skønserklæring over manglerne ved ejendommen have stået advokaten klart, at der var risiko for, at dennes klienter ville blive dømt, samt at beskrivelsen af manglerne kunne danne grundlag for at rette krav mod den tidligere sælger. Advokaten burde herefter have drøftet spørgsmålet om adcitation eller procesunderretning af den oprindelige sælger, med klienterne. Da advokaten imidlertid ikke foretog drøftelserne, fandtes advokaten at have handlet ansvarspådragende.

Dommen understøtter, at advokaten har en pligt til at reagere, når der fremkommer forhold, som ændrer på retssagens omstændigheder. Såfremt advokaten havde iagttaget denne pligt i sagen, ville udfaldet formentligt have været anderledes. Derudover viser dommen, at advokaten er underlagt en streng ansvarsnorm. Dette må antages at være rimeligt, da klienten må kunne forvente, at advokaten forholder sig til nye forhold.

Den ansvarsnorm som advokaten er underlagt, er derfor streng når advokaten skal forholde sig til en eventuel udvikling i sagen og rådgive klienten herefter.

4.1.6. Sagsanlæg og appel

Advokaten har til opgave at vide, hvornår der skal anlægges en sag og appelleres en afgørelse.¹⁵⁶ Dette ses, for så vidt angår sagsanlæg, i *FED 2016.36 V*.

I *FED 2016.36 V* havde to advokater, i forbindelse med deres hverv som kurator, lagt sag an mod en bank. Advokaterne havde i forbindelse med sagsanlægget sikret sit eget salærkrav, men havde ikke sikret sig, at der var midler i konkursboet til at dække omkostningerne, hvis sagen blev tabt. Boet tabte retssagen, og da advokaterne ikke havde sikret kreditorernes krav, fandt retten, at advokaterne havde handlet ansvarspådragende ved at anlægge sagen.

Dommen illustrerer, at det kan være ansvarspådragende for advokaten, hvis denne anlægger en sag, hvor det skulle have været undladt. Derudover viser dommen, at den ansvarsnorm som advokaten er underlagt, er streng. Dette skyldes formentligt, at advokaten ellers i højere grad kan tilgodese egne økonomiske interesser, og i mindre grad de økonomiske konsekvenser klienten pålægges ved sagsanlægget.

Advokaten er således, i vurderingen af om en sag skal anlægges eller appelleres, underlagt en streng ansvarsnorm.

4.1.7. Indgåelse af forlig

Det er ikke en del af den procesfuldmagt, der gives til advokaten af klienten i forbindelse med dennes retssag, at advokaten har ret til at indgå forlig uden klientens samtykke. Det er alene klienten, der kan bestemme og træffe beslutning om, hvorvidt en sag skal forliges. Dog kan det aftales mellem klienten og advokaten, at en sådan fuldmagt skal være gældende. Det er dermed en betingelse, at klienten har tilkendegivet, at en sådan ret tilkommer advokaten. Denne tilkendegivelse kan gives både implicit og eksplicit.¹⁵⁷ Hvornår der til advokaten er givet en implicit tilkendegivelse, ses behandlet i *U 2005.1052 V*.

I *U 2005.1052 V* havde advokaten accepteret en domstolstilkendegivelse i en ansvarssag mod dennes klient, der også selv var advokat. Advokaten havde gentagne gange henvendt sig til klienten med henblik på at få svar på, hvorvidt tilkendegivelsen kunne accepteres. Klienten

¹⁵⁶ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 80 og Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 909-910.

¹⁵⁷ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 159.

svarede imidlertid ikke svaret på de mange henvendelser, hvorfor advokaten accepterede tilkendegivelsen. Klienten svarede først advokaten, da klienten blev oplyst om, at tilkendegivelsen var blevet accepteret af advokaten. Under en senere sag mellem klientens ansvarsforsikringsselskab og klienten, skulle det vurderes, hvorvidt advokaten havde ret til at tiltræde forliget, uden klientens samtykke. Der var i landsrettens afgørelse dissens. Flertallet udtalte, at *"[en] procesfuldmagt giver som udgangspunkt ikke en advokat ret til at forlige sagen, og det tiltrædes, at en sådan ret (...) som udgangspunkt heller ikke kan udledes af forsikringsbetingelserne for advokatansvarsforsikringen."* Flertallet udtalte dog, at der i situationen forelå sådanne helt særlige omstændigheder, herunder passivitet og at klienten selv var advokat og derfor havde viden om retssagsførelse, hvilket medførte, at klienten alligevel blev bundet af advokatens indgåelse af forliget.

Dommen illustrerer, at der skal foreligge særlige omstændigheder, før advokaten ved en implicit tilkendegivelse kan indgå et forlig på klientens vegne. Sådanne særlige omstændigheder kan være passivitet, og/eller at klienten selv har viden på området. En lignende vurdering af, hvorvidt der til advokaten var givet samtykke, ses i *FED 2003.1430 Ø*.

I *FED 2003.1430 Ø* havde en advokat, i forbindelse med en retssag, tiltrådt et forlig på vegne af sin klient, der var et selskab. Advokaten havde haft kontakt med selskabets direktør, som advokaten gik ud fra, havde den fornødne indsigt i sagen og kompetence til at tage stilling til, om der skulle indgås et forlig. Dette viste sig imidlertid ikke at være tilfældet, hvorfor selskabet lagde sag an mod advokaten og gjorde gældende, at denne havde indgået forlig på selskabets vegne uden tilstrækkelig godkendelse hertil. Landsretten fandt ikke, at advokaten havde begået fejl i forbindelse med tiltrædelse af forliget, da denne ikke fandtes at være blevet gjort bekendt med, at der skulle indhentes en godkendelse fra selskabets moderselskab. Advokaten havde derfor ikke handlet ansvarspådragende.

Dommen illustrerer et tilfælde, hvor advokaten kan forvente, at en person, der handler på klientens vegne, er den rette til at træffe beslutning om, hvorvidt der kan indgås et forlig. Der gælder herefter et hensyn til advokaten, da der er en grænse for, hvor meget advokaten skal *"gætte"* sig til.

Advokaten er således i sager om indgåelse af forlig på vegne af klienten underlagt en streng ansvarsnorm, da advokaten altid er ansvarlig, hvis denne har indgået et forlig uden klientens

samtykke hertil. I vurderingen af om advokaten har fået samtykke, tages der dog hensyn til, om advokaten har fået samtykke af en person, der udadtil fremstår som legitimeret hertil.

4.1.8. Delkonklusion

Advokaten yder ved retssagsførelse en indsatsforpligtelse, og er underlagt en almindelig professionsansvarsnorm. Der er imidlertid dele af advokatens retssagsførelse, hvor ansvarsnormen afviger herfra.

Når advokaten nedlægger påstande og/eller fremsætter anbringender, er denne underlagt en streng ansvarsnorm, da dette er retssagens grundlag. Når advokaten fører bevis for de nedlagte påstande og gennemfører retssagens procedure, har denne et stort spillerum i sin vurdering af, hvordan bevisførelsen og proceduren skal tilrettelægges og udføres under retssagen. I disse tilfælde er advokaten underlagt en lempelig ansvarsnorm.

Når advokaten lægger strategi for sagen, skal der foreligge kvalificerede forhold, før der er tale om en utilstrækkelig strategi for sagen. Advokaten er derfor i dette tilfælde underlagt en lempelig ansvarsnorm. Fremkommer der nye forhold under sagens forberedelse, skal advokaten revurdere sagen og rådgive klienten om sagens videre forløb, hvis det er nødvendigt. Advokaten er i dette tilfælde underlagt en streng ansvarsnorm.

Når advokaten vurderer, om der skal anlægges en sag eller appelleres en afgørelse, er denne underlagt en streng ansvarsnorm. Dette skyldes, at grundløse sagsanlæg og manglende appel kan have store konsekvenser for klienten.

Advokaten er, når denne indgår forlig på vegne af klienten, underlagt en streng ansvarsnorm, da denne altid har handlet ansvarspådragende, hvis der ikke er indhentet samtykke fra klienten forinden. Samtykke kan gives implicit eller eksplicit.

4.2. Ansvar for ekspeditioner

Advokatens opdrag kan bestå af praktiske opgaver, eksempelvis tinglysning af pantebreve, indgivelse af konkursbegæringer og afgivelse af bud på tvangsauktioner. Disse opgaver kan samles

under betegnelsen “ekspeditioner”, og er karakteriseret ved, at der er tale om udførelse af en administrativ opgave, hvor et bestemt resultat skal opnås.¹⁵⁸

Advokatens ansvar ved ekspeditionssager opstår ofte som følge af, at ekspeditionen bliver forsinket. Forsinkelse foreligger, når en angivet tidsfrist ikke er blevet overholdt. Der er imidlertid ikke altid angivet en tidsfrist, hvorfor spørgsmålet om forsinkelse i nogle tilfælde beror på en konkret vurdering. Det anføres i litteraturen herom, at “[forsinkes] gennemførelsen af ekspeditionen, vil det bero på de sædvaner, som er gældende for udførelse af ekspeditioner af den pågældende karakter, om forsinkelsen er af så langvarig eller væsentlig art, at ansvar ifaldes.”¹⁵⁹ Videre anføres det, at der må gælde et væsentlighedskrav, hvorved det ikke er enhver mindre forsinkelse, der medfører, at advokaten har handlet ansvarspådragende.¹⁶⁰

Advokatens ansvar for forsinkelse forudsætter dog, at klienten har overgivet sagen til advokaten i god tid, således at advokaten har haft mulighed for at sætte sig ind i sagen og dermed blive opmærksom på tidsfristen. Ansvar og risikoen for, at advokaten inddrages i så god tid, at der ikke opstår et tidsproblem med at opdage en frist, påhviler således klienten.¹⁶¹

4.2.1. Forsinkelse når der er angivet en tidsfrist

Der er tilfælde, hvor spørgsmålet om forsinkelse giver sig selv, idet der er angivet tidsfrister, som advokaten skal overholde. Dette er eksempelvis tilfældet ved anke af en domsafgørelse, indgivelse af en konkursbegæring eller ved anmeldelse af en forsikringskasse til et forsikringselskab.¹⁶² Advokatens ansvar, når advokaten ikke iagttager frister i forbindelse med en ekspedition, hvor der er angivet en tidsfrist, ses i *U 2011.177 H*.

I *U 2011.177 H* pådrog en klient sig en skade ved et trafikuheld i USA. Som følge af en række specialregler, herunder at skadevolder var ansat i en statslig myndighed, som var selvforsikret, var forældelsesfristen tre år, og dermed kortere end den normale forældelsesfrist. Kravet blev anmeldt cirka to måneder for sent, hvorfor kravet blev afvist. Højesteret fandt, at advokatfirmaet burde have undersøgt reglerne om forældelse og

¹⁵⁸ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 80.

¹⁵⁹ Morten Samuelsson m.fl., Rådgiveransvaret: erstatningsansvar og forsikring for professionelle rådgivere, s. 89.

¹⁶⁰ Morten Samuelsson m.fl., Rådgiveransvaret: erstatningsansvar og forsikring for professionelle rådgivere, s. 89.

¹⁶¹ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 129.

¹⁶² Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 81.

passivitet mod det amerikanske forsikringssselskab nærmere. Da advokatfirmaet ikke havde gjort dette, blev firmaet ansvarlig for klientens tab.

Dommen illustrerer, at advokaten er underlagt en streng ansvarsnorm ved udførelse af ekspeditioner, hvortil der er angivet en tidsfrist. Den strenge ansvarsnorm ses i sagen ved, at det i Højesterets vurdering er underordnet, at der er tale om specialregler, der fremgår af udenlandske regler, som advokaten ikke beskæftiger sig med normalt.

Et lignende tilfælde vedrørende advokatens manglende iagttagelse af en frist ses i *U 2020.4147 H*. I dommen havde en advokat ikke rettidig udtaget stævning på vegne af klienten. Som følge heraf blev klientens krav på tabt arbejdsfortjeneste, fra sit forsikringssselskab, forældet. Advokaten blev på denne baggrund fundet erstatningsansvarlig over for klienten.

Ovenstående viser, at den ansvarsnorm advokaten er underlagt i ekspeditionssager, hvor der er angivet en tidsfrist, er meget streng.

4.2.2. Forsinkelse når der ikke er angivet en tidsfrist

Klienten bør, når advokaten påtager sig ansvaret for at foretage ekspeditioner, kunne forvente, at disse bliver udført efter gældende regler og at tidsfrister hermed bliver iagttaget. Er der ikke angivet præcise tidsfrister, kan klienten forvente, at advokaten foretager ekspeditionerne inden for rimelig tid.¹⁶³

Det afhænger af den enkelte opgaves karakter, hvad der kan betegnes som rimelig tid. Bedømmelsen heraf er relativ, og tager udgangspunkt i de faktiske forhold i den enkelte ekspedition. Såfremt klienten påstår at have et erstatningskrav mod advokaten som følge af forsinkelse, er det dog op til domstolene at vurdere, om advokaten har foretaget ekspeditionen inden for rimelig tid. Det kan i den forbindelse være relevant at indhente en udtalelse fra Advokatrådets Responsumudvalg, der fastslår, hvad der efter Advokatrådets opfattelse kan anses som rimelig tid, jf. også pkt. 3.4.2.1. om Advokatrådets Responsumudvalg.¹⁶⁴

¹⁶³ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 125.

¹⁶⁴ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 125-128 og Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 81.

4.2.3. Ansvarsgrundlaget ved forsinkelse af en ekspedition

Såfremt det kan konstateres, at advokaten er forsinket med en ekspedition, skal det fastlægges, om advokaten har handlet ansvarspådragende. Der er i litteraturen flere opfattelser af advokatens ansvar ved forsinkelse af en ekspedition. En opfattelse er, at der gælder et strengt ansvar for ekspeditioner, men at der ikke kan udledes noget klart i retspraksis om, hvorvidt ansvaret bedst kan beskrives som et objektivt ansvar eller som et strengt culpaansvar.¹⁶⁵ En anden opfattelse er, at ansvaret bedst kan beskrives som en ansvarsnorm, der i strenghed nærmer sig eller svarer til købelovens § 24, hvorefter sælgeren af en genusydelse er ansvarlig uden skyld, medmindre denne har forbeholdt sig fritagelse, eller der foreligger umulighed.¹⁶⁶

Advokaten bør, ved manglende gennemførelse af en ekspedition, normalt selv bære bevisbyrden for, at opdraget ikke er udført korrekt på grund af omstændigheder, der ikke skyldes advokaten. Såfremt advokaten ikke har udført sin opgave inden for rimelig tid, er det dermed "*(...) advokaten, der i en sådan situation skal bevise, at den manglende rettidige udførelse af opgaven ikke er årsag til det tab, klienten påstår at have lidt.*"¹⁶⁷

4.2.3.1. Advokatens forpligtelse til at fremme sagen

Det er ikke i alle tilfælde, at koblingen mellem advokatens forsinkelse og vurderingen af, om denne forsinkelse er culpøs, kan foretages skarpt. Dette skyldes, at det i vurderingen af forsinkelsen indgår, om advokaten har foretaget de nødvendige skridt for at fremme sagen. Forpligtelsen til at fremme sagen karakteriseres mere som en indsatsforpligtelse end en resultatforpligtelse, jf. pkt. 2.2.1. om resultat- og indsatsforpligtelser.¹⁶⁸ En sådan vurdering ses i *FED 2010.153 Ø*.

I *FED 2010.153 Ø* havde en advokat påtaget sig at berigtige en ejendomshandel for en klient, der var køberen af ejendommen. Da advokaten havde udført ekspeditionen, lagde klienten sag an mod advokaten, da denne mente, at ekspeditionen af handlen var blevet forsinket i fire måneder, som følge af advokatens forhold. Advokaten gjorde gældende, at forsinkelsen delvist skyldtes klientens forhold, herunder at klienten havde præsenteret advokaten for en underskrevet købsaftale. Herved havde advokaten ikke mulighed for at medvirke i tilrettelæggelsen af berigtigelsen af handlen på grund af klientens planlagte selskabsretlige

¹⁶⁵ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 81.

¹⁶⁶ Morten Samuelsson m.fl., Rådgiveransvaret: erstatningsansvar og forsikring for professionelle rådgivere, s. 88-89.

¹⁶⁷ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 129.

¹⁶⁸ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 81.

ændringer. Derudover gjorde advokaten gældende, at forsinkelsen delvist skyldtes kommunens langsomme sagsbehandling. Landsretten fandt, at advokaten, med fradrag af 28 dage til tinglysning og ejendomsværdipåtegning, var forsinket med ekspeditionen med 84 dage. Landsretten fandt ikke, at advokaten havde forsøgt at fremme sagen i en sådan grad, at forsinkelsesperioden skulle være kortere. Derudover fandt landsretten det ikke godtgjort, at forsinkelsen skyldtes forhold, der ikke kunne tilregnes advokaten.

Dommen understøtter, at det er op til advokaten at bevise, at forsinkelsen ikke skyldes dennes forhold, og at advokaten har fremmet sagen tilstrækkeligt. I dommen ses det, at bevisbyrden herfor er svær at løfte, da advokaten kun får fradrag i forsinkelsesperioden for en del af den tid sagen er i behandling ved en anden myndighed, og ikke for forsinkelsen der skyldes klientens forhold. En tilsvarende vurdering ses i *U 2002.562 H*.

I *U 2002.562 H* skulle en advokat, efter køber og sælger var blevet enige om skødevilkårene, foretage det videre fornødne arbejde, herunder en arealoverførsel, der krævede tilladelse fra magistraten. Fra sælger og køber af ejendommen blev enige om skødevilkårene til skødet blev tinglyst og var endeligt, gik der 45 måneder. Advokatens langsomme sagsbehandling skyldtes blandt andet den langsomme sagsbehandling i magistraten. Advokaten kunne ikke have foretaget sig noget, der ændrede magistratens langsomme sagsbehandling, hvorfor advokaten ikke havde tilsidesat sin forpligtelse til at fremme sagen, ved ikke at have rykket magistraten. Advokaten fandtes dog ansvarlig for den resterende del af perioden, da han burde have benyttet perioden, hvor sagen var under behandling hos myndighederne, til forberedelse af sagens efterfølgende behandling. Advokaten blev herefter kun erstatningsansvarlig for 24 måneder ud af dennes i alt 45 måneders sagsbehandlingstid.

Dommen illustrerer, at forsinkelse som følge af en anden myndigheds langsomme sagsbehandling, er et forhold, der ikke skyldes advokaten. Dommen understøtter derudover, at der skal meget til, før domstolene finder, at advokaten har fremmet sagen tilstrækkeligt. Dette ses ved, at advokaten skal udnytte en eventuel ventetid på at forberede sagens efterfølgende behandling.

Den ansvarsnorm, som advokaten er underlagt ved ekspeditionssager, hvor der ikke er angivet en tidsfrist, er streng. Ansvarsnormen er imidlertid ikke lige så streng, som når der er angivet en tidsfrist.

4.2.4. Delkonklusion

Advokaten yder ved ekspeditioner en resultatforpligtelse. Advokaten er herefter forpligtet til at levere et bestemt resultat inden for et bestemt tidsrum, da advokaten ellers som udgangspunkt har handlet ansvarspådragende. Advokatens ansvar ved ekspeditionssager skyldes ofte forsinkelse.

Forsinkelse kan opstå, hvis advokaten overskrider en angivet tidsfrist. Advokaten er, ved udførelse af ekspeditioner, hvortil der er angivet en tidsfrist, underlagt en meget streng ansvarsnorm.

Er der ikke angivet en tidsfrist, kan forsinkelse opstå, såfremt ekspeditionen ikke udføres inden for rimelig tid. Domstolene foretager i sådanne sager en konkret vurdering. Advokaten er, ved udførelsen af ekspeditioner, hvortil der ikke er angivet en tidsfrist, underlagt en streng ansvarsnorm. Denne er dog mere lempelig end den ansvarsnorm, der gælder, når der er angivet en tidsfrist.

Advokaten er imidlertid ikke erstatningsansvarlig for forsinkelse af en ekspedition, såfremt forsinkelsen ikke skyldes advokatens forhold, men eksempelvis langsom sagsbehandling hos en anden myndighed, hvor advokaten ikke kan foretage egen sagsbehandling i mellemtiden. Det er vanskeligt for advokaten at løfte bevisbyrden herfor. Derudover kan der foreligge tilfælde, hvor advokaten, på trods af forsinkelse, ikke er erstatningsansvarlig, da denne har fremmet sagen tilstrækkeligt.

4.3. Ansvar for juridisk rådgivning

Når en advokat yder juridisk rådgivning, er der tale om en indsats, hvor advokaten skal give kvalificerede og målrettede informationer til sin klient, som kan danne grundlag for klientens beslutninger. Rådgivningen, som advokaten yder, kan være af forskellig karakter.¹⁶⁹

4.3.1. Forkert rådgivning

En advokat kan rådgive sin klient forkert. Forkert rådgivning kan angå advokatens vurdering af fakta og/eller retlige spørgsmål.¹⁷⁰ Den faktiske del angår advokatens erkendelse af de forhold, som denne iagttager. Den retlige del angår den vurdering, som advokaten foretager af de faktiske forhold. Det er derfor vigtigt, at advokaten iagttager sin pligt til at sikre klarhed om retsstillingen.¹⁷¹

¹⁶⁹ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 854 og 877.

¹⁷⁰ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 82.

¹⁷¹ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 884.

Advokatens forkerte rådgivning kan bestå i en kombination af vurderingen af fakta og retlige spørgsmål. Dette ses i *FED 2016.118 V*.

I *FED 2016.118 V* havde en advokat vurderet, at klienten havde kørt hasarderet og derfor ville blive anset for at have udvist egen skyld. Derudover fandt advokaten det tvivlsomt, hvorvidt klienten kunne godtgøre, at denne havde et krav på tabt arbejdsfortjeneste. Som følge heraf frarådede advokaten, at klienten forsøgte at forfølge et krav på tabt arbejdsfortjeneste. Retten fandt, at advokaten skulle have undersøgt mulighederne for, at klienten kunne opnå tabt arbejdsfortjeneste. Retten fandt det sandsynliggjort, at klienten ville have været berettiget til erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, og derfor havde lidt et tab ved advokatens rådgivning. Retten fandt på denne baggrund, at advokaten havde handlet ansvarspådragende og var erstatningsansvarlig over for klienten.

I dommen illustreres det, at advokatens forkerte vurdering af og rådgivning om faktuelle forhold, kan medføre en forkert vurdering og dermed rådgivning af retlige forhold.

Advokaten bliver typisk ansvarlig i de tilfælde, hvor denne har rådgivet på baggrund af en forkert opfattelse af gældende ret, det vil sige vedrørende retlige spørgsmål. Dette vil eksempelvis være tilfældet, hvis advokaten rådgiver om etablering af forretningsmæssige løsninger, der viser sig umulige at gennemføre, fordi handlingerne er forbudte.¹⁷² Når det skal vurderes, hvorvidt advokaten har handlet ansvarspådragende, for så vidt angår sagens retlige forhold, skal der sondres mellem tilfælde, hvor der er et klart svar på de juridiske spørgsmål, og tilfælde hvor de juridiske spørgsmål er vanskelige.¹⁷³

4.3.1.1. Klare juridiske spørgsmål

Det er ikke enkelt at afgrænse "*klare juridiske spørgsmål*". Det er i litteraturen anført, at klare juridiske spørgsmål er "*(...) retsspørgsmål, hvis besvarelse ingen omhyggelig jurist vil nære nogen rimelig tvivl om (...)*".¹⁷⁴ Dog er denne definition udvidet i dag til også at omfatte accessoriske retsspørgsmål, som enhver omhyggelig jurist ikke nødvendigvis kender til, eksempelvis rådgivning om skatteretlige problemstillinger ved en selskabsomdanning. Det må derfor antages, at rådgivning

¹⁷² Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 880.

¹⁷³ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 82.

¹⁷⁴ Anders Vinding Kruse, Advokatansvaret, s. 18.

om klare juridiske spørgsmål ikke kun kan begrænses til de situationer, hvor fejlen vedrører et fundamentalt forhold.¹⁷⁵ Spørgsmålet er herefter, hvilken ansvarsnorm advokaten er underlagt, når denne rådgiver om klare juridiske spørgsmål.

Advokatens ansvar for rådgivningsfejl ved klare juridiske spørgsmål ses behandlet i *U 2002.2000 H*.

I *U 2002.2000 H* skulle en advokat omdanne et selskab til et anpartsselskab i forbindelse med en overdragelse af dette, da sælgerne ønskede at undgå at betale aktieafgift. Advokaten undlod at oplyse klienterne om, at aktieafgiften alene kunne spares, hvis selskabet inden overdragelsen var registreret som et anpartsselskab. Sælgerne endte derfor med at betale aktieafgift. Da overdragelsen af selskabet, på grund af andre faktorer, hastede, var spørgsmålet, om sælgerne ville have overdraget selskabet på trods af aktieafgiften, selvom advokaten havde rådgivet herom. Højesteret udtalte i vurderingen af, om advokaten havde begået en klar advokatfejl, at der ved en sådan fejl "(...) kun kan statueres ansvarsfrihed, hvis det med betydelig grad af sandsynlighed må antages, at der ikke er årsagssammenhæng mellem fejl og tab." Højesteret fandt i sagen ikke, at der med den nødvendige grad af sandsynlighed var en sådan årsagssammenhæng mellem advokatens fejl og sælgernes tab i form af aktieafgift. Advokaten var således ikke erstatningsansvarlig for dette tab.

Dommen viser, at advokatens forkerte rådgivning om klare juridiske spørgsmål, er en klar advokatfejl. Højesterets udtalelse og resultat illustrerer, at såfremt der er tale om en klar advokatfejl, stilles der lempede krav til klienten, når denne skal bevise, at betingelsen om årsagssammenhæng er opfyldt. Det anføres i litteraturen, at der i sagen ikke synes at være blevet stillet meget strenge krav til beviset for den "*betydelige grad af sandsynlighed*".¹⁷⁶ Domstolene har i efterfølgende lignende sager henvist til Højesterets udtalelse i *U 2002.2000 H*, og lagt denne til grund i deres vurdering. Dette ses i *FED 2021.4 Ø*.

I *FED 2021.4 Ø* skulle en advokat rådgive sin klient, der var et selskab, om køb og salg af et byggeprojekt. Advokaten havde i forbindelse med rådgivningen vurderet, at momsens på byggegrundene kunne afløftes, hvilket var indarbejdet i det budget, som advokaten havde udarbejdet til klienten. Dette fandt landsretten som værende en klar advokatfejl. Landsretten tiltrådte byrettens præmis om, at der kun kan statueres ansvarsfrihed for

¹⁷⁵ Søren Halling-Overgaard m.fl., *Advokaters erstatningsansvar*, s. 62.

¹⁷⁶ Vibe Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, s. 82-83.

advokaten, hvis det med betydelig grad af sandsynlighed må antages, at der ikke er årsagssammenhæng mellem fejl og tab. Byretten henviste i den forbindelse til *U 2002.2000 H*. Både byretten og landsretten fandt, at der ikke med betydelig grad af sandsynlighed kunne statuere årsagssammenhæng mellem klientens tab og advokatens rådgivning. Advokaten blev derfor erstatningsansvarlig for klientens tab.

Ovenstående domme viser, at advokaten er underlagt en streng ansvarsnorm, når denne rådgiver forkert om klare juridiske spørgsmål. Et andet tilfælde, hvor advokatens ansvar for rådgivningsfejl om klare juridiske spørgsmål behandles, ses i *U 2003.1679/2 H*.

I *U 2003.1679/2 H* skulle en advokat rådgivere sælgeren af et sommerhus. Advokaten var bekendt med, at det var en forudsætning for køberen af sommerhuset, at denne kunne udleje sommerhuset erhvervsmæssigt. Advokaten rådgav imidlertid ikke sælgeren om risikoen for, at sommerhuset ikke kunne udlejes som forudsat af køberen som forudsat af køberen, da en sådan udlejning ville være i strid med sommerhuslovens regler herom. Højesteret udtalte, at det kunne konstateres, at udlejning ikke ville være muligt ved sammenholdelse af sommerhusloven og samarbejdsaftalen, der fremgik af salgsmaterialet. Højesteret fandt derfor, at advokaten havde handlet ansvarspådragende ved ikke at rådgive om risikoen for, at køberen ikke kunne udleje sommerhuset som forudsat, og at advokaten dermed var erstatningsansvarlig.

Dommen illustrerer, at advokatens ansvarsnorm tillige skærpes i situationer, hvor advokaten ikke rådgiver om forhold, der let kan konstateres. Det er i litteraturen en opfattelse, at dommen ikke illustrerer en klar advokatfejl, men alene det tilfælde, at advokaten ikke har sat sig tilstrækkeligt ind i sagen snarere end at denne ikke kender til reglerne.¹⁷⁷ Det må imidlertid antages, at dette også udgør en klar advokatfejl, da det må formodes, at enhver advokat er kompetent til at rådgive om det i sagen omhandlede forhold, da lovgivningen på området er almindeligt kendt. Der må således sættes spørgsmålstegn ved det i litteraturen anførte, da det forhold, at advokaten ikke har sat sig tilstrækkeligt ind i sagen, ikke kan medføre, at fejlen ikke kan kategoriseres som en klar advokatfejl.

Det kan på baggrund af ovenstående konstateres, at den ansvarsnorm, som advokaten er underlagt ved rådgivning om klare juridiske spørgsmål, er streng.

¹⁷⁷ Søren Halling-Overgaard m.fl., *Advokaters erstatningsansvar*, s. 65-66.

4.3.1.2. Vanskelige juridiske spørgsmål

Et juridisk spørgsmål kan være vanskeligt, hvis der ikke findes et korrekt svar på spørgsmålet, fordi det endnu ikke er blevet fastlagt af en domstol, og der er argumenter, der taler for flere løsninger. Derudover kan et retsområde være kompliceret, fordi løsningen ikke er åbenbar.¹⁷⁸ Spørgsmålet er herefter, hvilken ansvarsnorm advokaten er underlagt i disse tilfælde.

Det er en opfattelse i litteraturen, at advokaten ved rådgivning om vanskelige juridiske spørgsmål bør have en vid margin for fejlskøn.¹⁷⁹ Såfremt rådgivningen angår juridiske spørgsmål af tvivlsom karakter, hvor der er forbundet et væsentligt element af uklar lovfortolkning eller skøn, vil der efter omstændighederne være et større spillerum for fejl.¹⁸⁰ Er der derimod tale om vanskelige juridiske spørgsmål, fordi der på retsområdet er uoverskuelig lovgivning, gælder der ikke samme margin for fejlskøn. I dette tilfælde må advokaten levere sin ydelse og forholde sig til gældende ret.¹⁸¹ Omfanget af advokatens forpligtelse hertil ses behandlet i *U 1989.394 H*.

I U 1989.394 H var der sket en ændring i den relevante skattelovgivning, der medførte, at muligheden for skattefradrag af tab på spekulationskøb, bortfaldt. En advokat var bekendt med, at hans klient lagde vægt på muligheden for at opnå et sådant skattefradrag ved salg af en af dennes lejligheder. Advokaten gav imidlertid ikke klienten meddelelse om ændringen, hvorfor klientens mulighed for skattefradraget bortfaldt. Klienten anlagde herefter sag mod advokaten med påstand om, at denne var erstatningsansvarlig for det mistede skattefradrag. Klienten gjorde gældende, at ændringen i beskatningsreglerne var så væsentlig, at enhver advokat, der beskæftiger sig med økonomisk rådgivning i forbindelse med ejendomshandler, burde gøre sig bekendt hermed, og at advokatens undladelse heraf måtte anses som værende en ansvarspådragende faglig fejl. Højesteret fandt, at advokaten havde handlet ansvarspådragende ved ikke at meddele ændringen til klienten. Højesteret fandt det imidlertid usikkert, om klienten ville og kunne have begrænset sit tab ved salg af lejligheden, inden de nye regler trådte i kraft. Højesteret fandt det således ikke godtgjort, at klientens tab skyldtes advokatens fejl, hvorfor advokaten blev frifundet.

Dommen illustrerer, at advokaten skal forholde sig til gældende ret, selvom der er kommet ny lovgivning på området. Dommen viser derudover, at ny lovgivning ikke er ensbetydende med, at

¹⁷⁸ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 83.

¹⁷⁹ Morten Samuelsson m.fl., Rådgiveransvaret: erstatningsansvar og forsikring for professionelle rådgivere, s. 91.

¹⁸⁰ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 136-137.

¹⁸¹ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 881-882.

rådgivning herom vedrører vanskelige juridiske spørgsmål, der kan begrunde et mildere ansvar for advokaten.

Advokaten er, såfremt der er tale om rådgivning om vanskelige juridiske spørgsmål, underlagt en lempelig professionsansvarsnorm.

4.3.2. Ingen rådgivning

Når en advokat skal rådgive sin klient, er der bestemte forhold, som advokaten har pligt til at rådgive om.¹⁸² Spørgsmålet er herefter, hvilken ansvarsnorm advokaten er underlagt, hvis denne ikke foretager rådgivning om forhold, som denne burde have rådgivet om.

Omfanget af denne rådgivningsforpligtelse behandles i *FED 2016.67 V*.

I *FED 2016.67 V* skulle en advokat berigtige en ejendomshandel for køberen. Advokaten blev ved berigtigelsen gjort opmærksom på, at brandforsikringen ikke kunne bibeholdes. Efterfølgende brændte ejendommen ned, og køberen led et tab som følge af den manglende forsikring. Køberen lagde sag an mod advokaten med påstand om, at denne var erstatningsansvarlig for tabet, da denne ikke havde oplyst om forsikringsforholdene ved berigtigelsen. Advokaten gjorde gældende, at han videregav oplysningen til køberen mundtligt. Byretten udtalte, at bevisbyrden for, at der er ydet tilstrækkelig rådgivning, for så vidt angår forsikringsforholdene ved en ejendomshandel, påhviler advokaten, og at tilsidesættelse heraf er i strid med god advokatskik. Hverken byretten eller landsretten fandt, at advokaten havde godtgjort, at denne havde rådgivet klienten om forsikringsmæssige forhold på ejendommen i nødvendigt omfang. Advokaten havde derfor handlet ansvarspådragende, og var, blandt flere parter, erstatningsansvarlig.

Dommen viser, at rådgivning om forsikringsforhold ved en ejendomshandel er et forhold, som advokaten har en forpligtelse til at rådgive om. Derudover illustrerer dommen, at ansvarsnormen ved rådgivning om sådanne forhold er streng. Dette ses ved, at retten pålægger advokaten at løfte bevisbyrden for, at der er ydet tilstrækkelig rådgivning om forsikringsforholdene. Dette er ikke af advokaten tilstrækkeligt bevist, hvis denne alene påberåber, at rådgivningen er foretaget mundtligt.

¹⁸² Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 82.

Påstår klienten, at advokatens forsømmelse angår kerneelementet i opdraget, beror advokatens ansvar på konkrete momenter i det enkelte opdrag.¹⁸³ Dette ses i *U 2015.2846/2 H*.

I *U 2015.2846/2 H* skulle en advokat bistå køberne i en ejendomshandel i henhold til et advokatforbehold, hvortil der var angivet en frist. Kerneelementet i advokatens opdrag var at opdage og rådgive om eventuelle særlige forhold ved ejendommen, inden udløbet af advokatforbeholdets frist. Det viste sig, at der på ejendommen var sådanne særlige forhold, da elinstallationerne var ulovlige. Advokaten rådgav imidlertid ikke køberne herom inden udløbet af fristen for advokatforbeholdet. Advokaten havde, ved undladelse heraf, tilsidesat god advokatskik og var erstatningsansvarlig over for køberne af ejendommen.

Dommen illustrerer et tilfælde, hvor det ikke er vanskeligt at konstatere, at advokaten har forsømt kerneelementet i opdraget. Dommen viser, at rådgivning om kerneelementer i opdraget er et forhold, som advokaten har en forpligtelse til at rådgive om, og at ansvarsnormen i disse tilfælde er streng.

Advokaten har pligt til at rådgive sin klient om de risici, der må være i klientens sag, og skal efter aftale med klienten foretage nødvendige foranstaltninger til at sikre klienten mod uhensigtsmæssige følger i det omfang, det er muligt.¹⁸⁴ Undlader advokaten at leve op til denne forpligtelse er spørgsmålet, om advokaten bliver ansvarlig herfor. Spørgsmålet ses behandlet i *U 1998.332 V*.

I *U 1998.332 V* repræsenterede en advokat hustruen under en bodeling. Advokaten medvirkede tillige til, at mandens ejendom blev solgt. Henset til sagens omstændigheder var der mulighed for, at manden, ved salg af parternes fælles ejendom, kunne misbruge rådigheden over provenuet, som skulle tilgå boet. Advokaten var derfor underlagt en særlig forpligtelse til effektivt at sikre klientens boslods krav. Advokaten sikrede sig imidlertid ikke, at provenuet fra salget af ejendommen blev adskilt med henblik på bodelingen, eller at der blev afsagt kendelse om rådighedsfritagelse, selvom denne, ifølge landsretten, var bekendt med risikoen for, at mandens advokat ville udbetale mandens indestående. Landsretten fandt det sandsynligt, at sådanne foranstaltninger ville have medført, at udbetalingen til

¹⁸³ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 896-897.

¹⁸⁴ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 896-897 og Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 317-318.

manden kunne have været forhindret. Advokaten havde, ved undladelse af at træffe sådanne foranstaltninger, således ikke effektivt sikret sin klients boslodskrav. Landsretten fandt, at advokaten havde handlet ansvarspådragende, og var erstatningsansvarlig over for klienten.

Dommen viser, at advokaten kan blive ansvarlig over for klienten, hvis denne ikke rådgiver klienten om sagens risici, og ikke iværksætter foranstaltninger, der kan sikre klienten mod u hensigtsmæssige følger, herunder modpartens insolvens. Advokaten har således en forpligtelse til at rådgive om sådanne særlige forhold. Ansvarsnormen er dermed streng. Dette ses ved, at advokaten af egen drift skal undersøge mulighederne for at sikre klienten en bedre retsstilling, og at denne findes ansvarlig ved tilsidesættelse af pligten hertil.

Advokatens ansvarsnorm ved rådgivning om forhold, som denne har pligt til at rådgive om, er således streng. Dette gælder både ved rådgivning om klare advokatforpligtelser, rådgivning om kerneelementer i opdraget, advokatens rådgivning om risici i klientens sag og rådgivning om muligheden for at iværksætte foranstaltninger, der sikrer klienten mod u hensigtsmæssige følger.

4.3.2.1. Klienten har professionel indsigt

I nogle tilfælde besidder klienten en professionel indsigt på det område, som advokaten skal rådgive om.¹⁸⁵ Dette giver anledning til spørgsmål om, hvorvidt klientens indsigt har betydning for den ansvarsnorm, som advokaten er underlagt ved dennes rådgivning. Forholdet ses behandlet i *U 2015.3902 H*.

I *U 2015.3902 H* havde en advokat på vegne af sin klient fremsendt et købstilbud på en virksomhed. Advokaten havde i købstilbuddet ikke taget forbehold for finansiering, hvilket klienten var bekendt med. Det viste sig, at klienten ikke kunne finansiere købet, hvorfor denne blev erstatningsansvarlig over for sælgeren, der havde foretaget et dækningsalg. Klienten lagde sag an mod advokaten med påstand om, at denne var erstatningsansvarlig for dennes tab. Klienten lagde til grund, at advokaten havde handlet ansvarspådragende ved ikke at have gjort det klart for klienten, at der ikke var sikkerhed for, at finansieringen ville falde på plads, samt hvilke konsekvenser klienten påtog sig ved at underskrive købstilbuddet. Advokaten gjorde gældende, at klienten selv havde indsigt på området, og var klar over

¹⁸⁵ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 84.

konsekvenserne af at indgå købsaftalen. Et flertal i Højesteret fandt, at advokaten burde have rådgivet klienten om risikoen ved at fremsætte et købstilbud uden at have finansiering. Advokaten havde derfor handlet ansvarspådragende og var erstatningsansvarlig. Det var uden betydning, at klienten selv havde en vis viden om det pågældende område. Et mindretal i Højesteret fandt derimod at advokaten skulle frifindes, da klientens misligholdelse skyldtes hans egne forhold, og at han var klar over konsekvenserne, da han havde været i branchen i mange år, og derfor havde indsigt på det pågældende område.

Dommen illustrerer, at det er svært for advokaten at påstå, at denne ikke har handlet ansvarspådragende på grund af klientens egen skyld. Dette betyder også, at advokaten skal være varsom med ikke at yde fyldestgørende rådgivning, uagtet af denne er bekendt med, at klienten måtte have en vis indsigt på området. Det skal bemærkes, at der i dommen er dissens (3-2), hvilket viser, at der er tale om et grænsetilfælde for, hvor meget indsigt en klient skal have, før der er tale om egen skyld. Det må antages, at bedømmelsen er hård, da det er almen viden, at man som køber ikke kan sende et bindende købstilbud uden at kunne finansiere købet. Det må have stået klart for klienten, hvilke konsekvenser det manglende forbehold for finansiering kunne medføre, selvom advokaten ikke havde rådgivet herom.

Ansvarsnormen, som advokaten er underlagt når denne rådgiver, er således fortsat streng, selvom klienten selv har en vis indsigt på området.

4.3.2.2. Flere rådgivere

Såfremt klienten har flere rådgivere på sagen, kan spørgsmålet om advokatens ansvar for manglende rådgivning ligeledes opstå. Spørgsmålet er herefter, om tilstedeværelsen af andre rådgivere har betydning for omfanget af advokatens pligter og dermed ansvar.¹⁸⁶ Der er på visse områder taget stilling hertil i praksis, eksempelvis ved rådgivning i forbindelse med en ejendomshandel. Spørgsmålet er vurderet i *U 1998.344 V*.

I *U 1998.344 V* var sælgeren af en ejendom ved berigtigelse af ejendomshandlen repræsenteret af en advokat. Klienten solgte sin ejendom ved en slutseddel, der indeholdt en reguleringsklausul om et ejerskiftelån, der skulle hjemtages som kontantlån. Reguleringsklausulen pålagde klienten risikoen for kursfald. Da advokaten og klienten

¹⁸⁶ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 84.

gennemgik slutsedlen, blev spørgsmålet om kurssikring berørt, men sælgeren valgte ikke at foretage kurssikring. Da lånet blev hjemtaget, led klienten et tab, da kurserne var faldet. Klienten lagde herefter sag an mod advokaten med påstand om erstatning for tabet. Klienten gjorde gældende, at advokaten ikke havde rådgivet tilstrækkeligt om konsekvenserne ved reguleringsklausulen. Advokaten gjorde blandt andet gældende, at en advokat ikke har mulighed for at se udviklingen i kurserne, og henviste klienten til dennes pengeinstitut, der ifølge klienten var den rådgiver, der havde indsigten på området. Landsretten fandt det ikke godtgjort, at advokaten havde iagttaget sin pligt til at rådgive selvstændigt og konkret om finansieringsvilkårene. Advokaten skulle have lavet regneeksempler, således at klienten kunne forstå konsekvenserne ved ikke at kurssikre. Landsretten udtalte, at en advokat ikke kan undlade at rådgive selvstændigt og konkret, eller begrænse dennes rådgivning ved at henvise klienten til andre rådgivere. Advokaten var derfor erstatningsansvarlig for klientens tab som følge af kursfaldet.

Dommen viser, at advokaten ved en klar advokatforpligtelse, herunder rådgivning om lånevilkår i en ejendomshandel, ikke kan undlade eller begrænse sin rådgivningsforpligtelse ved at henvise klienten til at få rådgivning herom ved andre rådgivere. Et lignende tilfælde, hvor betydningen af tilstedeværelsen af andre rådgivere blev vurderet, fremgår af *U 1999.1133 Ø*.

I *U 1999.1133 Ø* skulle en advokat berigtige et skøde for køberen af en fast ejendom på et tidspunkt, hvor der var indgået endelig købsaftale, men hvor ejerskiftelånet endnu ikke var effektueret. Advokaten fik ved berigtigelsen ikke afklaret, om der var særlige indfrielsesvilkår for ejerskiftelånet, og rådgav derfor ikke klienten om betydningen af, at ejerskiftelånet var inkonvertibelt. Ejendomsmægleren, der bistod sælgeren af ejendommen, oplyste heller ikke om de særlige indfrielsesvilkår, selvom denne havde pligt til, af egen drift, at oplyse herom. Da klienten ikke blev oplyst om de særlige indfrielsesvilkår, fik denne ikke erstattet ejerskiftelånet, og led et tab herved. Klienten lagde herefter sag an mod advokaten og ejendomsmægleren med påstand om, at disse var erstatningsansvarlige for tabet. Advokaten gjorde blandt andet gældende, at det var ejendomsmægleren, der skulle bære tabet, da denne havde tilsidesat sine pligter og dermed var årsag til klientens skade. Byretten fandt, at ejendomsmægleren var erstatningsansvarlig for klientens tab, og at advokaten skulle frifindes. Ejendomsmægleren ankede sagen til landsretten med påstand om, at advokaten var erstatningsansvarlig for halvdelen af klientens tab. Landsretten udtalte i sin begrundelse, at *"(...) vilkårene for de lån, som køber skal overtage, anses for en meget væsentlig bestanddel af købet"* i enhver ejendomshandel, og at rådgivning herom er en klar

advokatopgave. Landsretten udtalte derudover, at denne advokatpligt gælder uafhængigt af det ansvar, som ejendomsmægleren har for at oplyse om særlige indfrielsesvilkår. Dette skyldes, at der er tale om retlige forhold, hvor ejendomsmægleren ikke nødvendigvis har samme juridiske kvalifikationer som en advokat. Landsretten fandt, at uanset at ejendomsmægleren havde pådraget sig et ansvar, havde advokaten pådraget sig et selvstændigt rådgiveransvar. I det indbyrdes forhold mellem de to professionelle rådgivere, skulle ansvaret ligedeles.

Dommen understøtter, at advokaten ved tilsidesættelse af en klar advokatopgave, ikke kan blive ansvarsfri ved blot at henvise til, at en anden professionel part har tilsidesat sine forpligtelser. Dette gælder uanset, at den anden professionelle part også har begået rådgivningsfejl i den pågældende sag. Dette skyldes, at parterne kan have rådgivningsforpligtelser af forskellig karakter, og at disse derfor ikke nødvendigvis er overlappende.

På baggrund af ovenstående har tilstedeværelsen af andre rådgivere i sagen ikke betydning for omfanget af advokatens pligter og ansvar. Advokaten er derfor ikke underlagt en mere lempelig ansvarsnorm, men er fortsat underlagt en streng ansvarsnorm, når denne rådgiver om forhold, der er en klar forpligtelse til at rådgive om.

4.3.3. Utilstrækkelig rådgivning

Advokaten er forpligtet til at formidle sin rådgivning til klienten på en sådan måde, at klienten forstår rådgivningen og har mulighed for at iværksætte handlinger på baggrund af advokatens informationer. Rådgivningsopgaven kan også beskrives som "*den pædagogiske indsats*", da advokaten skal omformulere komplekse dele af sin rådgivning til klientens formodede vidensniveau.¹⁸⁷ Spørgsmålet er herefter, hvilken ansvarsnorm advokaten er underlagt, når denne skal videreformidle rådgivning til klienten. I *FED 2020.282 V* blev omfanget af advokatens forpligtelse til at videreformidle rådgivning behandlet.

I *FED 2020.282 V* bistod en advokat en klient i forbindelse med køb af en grund i Fransk Polynesien, der var beliggende i en højrisikozone for jordskred. Advokaten blev af klienten inden handlens gennemførelse oplyst, at det var en forudsætning for købet af grunden, at

¹⁸⁷ Lars Bo Langsted, Rådgivning I – det professionelle erstatningsansvar, s. 221 og Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 85.

der kunne bygges en ejendom derpå. Det viste sig efter klientens køb af grunden, at der skulle foretages yderligere arbejder, før grunden kunne bebygges, hvorfor klienten led et tab i form af udgifter til udbedring. Klienten indbragte sagen for Advokatnævnet, der fandt, at advokaten havde tilsidesat god advokatskik ved ikke at have varetaget klientens interesser på behørig vis. Advokatnævnet lagde blandt andet vægt på, at advokaten, efter nævnets opfattelse, ikke sikrede sig, at klienten forstod konsekvenserne ved grundens tilstand. I ansvarssagen for domstolene gjorde advokaten blandt andet gældende, at denne havde vejledt klienten om, at det var blevet undersøgt, om der bestod retlige hindringer for at bebygge grunden, hvilket ikke var tilfældet. Derudover gjorde advokaten gældende, at denne havde oplyst klienten telefonisk om, at byggegrunden var beliggende i en risikozone for jordskred. Landsretten fandt imidlertid ikke, at advokaten havde sikret, at klienten forstod konsekvenserne ved, at grunden lå i en højrisikozone. Advokaten havde herved handlet ansvarspådragende, og skulle betale erstatning til klienten for udgifter til sikring af grunden mod jordskred, således at klienten blev stillet som om, at der var ydet korrekt rådgivning.

Dommen viser, at det ikke er tilstrækkeligt, at advokaten har oplyst om det forhold, der senere kan vise sig problematisk. Advokaten er således, på en så pædagogisk måde som nødvendigt, forpligtet til at sørge for, at klienten forstår konsekvenserne af rådgivningen. Derudover skal advokaten kunne bevise, at en sådan rådgivning er ydet på en tilstrækkelig sikker måde. Dette er ikke tilfældet, hvis advokaten henviser til en telefonsamtale med klienten, hvor det nærmere indhold af rådgivningen ikke kan fastlægges. Advokaten er derfor underlagt en streng ansvarsnorm, når denne videreformidler rådgivning, som klienten skal kunne forstå.

Udover advokatens forpligtelse til at rådgive på en måde, som klienten kan forstå, skal advokaten også yde konkret rådgivning, hvilket fremgår af den tidligere omtalte *U 1998.344 V*, jf. pkt. 4.3.2.2. om flere rådgivere. I sagen havde en advokat rådgivet sin klient om kurssikring og betydningen heraf. Advokaten havde ikke anvendt regneeksempler i sin rådgivning. Advokaten blev fundet erstatningsansvarlig, da denne ikke havde ydet konkret rådgivning ved ikke at anvende regneeksempler. Dommen illustrerer, at der stilles høje krav til advokaten, før denne har rådgivet konkret. Det må antages, at afgørelsen er usædvanligt streng, da domstolene ikke fandt rådgivningen fyldestgørende, selvom advokaten havde drøftet kurssikring med klienten, herunder effekten af en sådan reguleringsklausul, at klienten ved kurssikring kunne låse situationen fast, og at der var en risiko ved ikke at gøre dette. Denne antagelse understøttes i litteraturen, hvor det er

en opfattelse, at "(...) landsretten ikke blot [kræver] rådgivning, men rådgivning med et bestemt resultat som anbefaling, hvorved retten efter min opfattelse går alt for vidt."¹⁸⁸

Der kan i forholdet mellem advokaten og klienten være skriftlig korrespondance, der kan klarlægge indholdet af den rådgivning, som advokaten har ydet eller skal yde. Dette var tilfældet i *FED 2012.85 Ø*, hvor det klart fremgik af korrespondance mellem advokaten og klienten, at de af advokaten fremsendte opgørelser i en arvesag, alene var foreløbige. Klienten kunne således ikke kræve erstatning af advokaten, idet denne ikke kunne dokumentere et tab.

Omvendt er skriftlig rådgivning ikke altid tilstrækkelig til, at det kan forudsættes af advokaten, at klienten har forstået rådgivningen.¹⁸⁹ Dette var spørgsmålet i *U 2000.424 V*.

I *U 2000.424 V* rådgav en advokatfuldmægtig en klient, der var et ægtepar, om oprettelse af en ægtepagt med særeje. Ægteparret oprettede herefter en ægtepagt med skilsmissesæreje. Advokatfuldmægtigen havde i forbindelse med sin rådgivning sendt et brev til klienten, hvoraf retsvirkningen af den indgåede ægtepagt fremgik. Da den ene ægtefælle, manden, afgik ved døden, skulle den anden ægtefælle, hustruen, aflevere boslods krav til mandens insolvente dødsbo. Dette kunne have været undgået, såfremt der i ægtepagten var indgået fuldstændigt særeje. Hustruen anlagde herefter sag mod advokatfuldmægtigens principal med påstand om, at rådgivningen var mangelfuld, og at denne derfor var erstatningsansvarlig for det tab hun havde lidt ved, at ægtepagten var skilsmissesæreje, og ikke fuldstændigt særeje. Klienten gjorde gældende, at advokatfuldmægtigen ikke havde redegjort for forskellen mellem fuldstændigt særeje og skilsmissesæreje, eller havde oplyst om mulighederne for den længstlevende. Advokaten henviste til det brev, der var blevet sendt til klienten i forbindelse med rådgivningen. Landsretten fandt ikke, at klienten havde forstået indholdet af brevet og konsekvenserne heraf. Advokaten blev derfor erstatningsansvarlig for klientens tab.

Dommen viser, at advokaten har en forpligtelse til at yde rådgivning på en sådan måde, så klienten forstår konsekvenserne ved at følge rådgivningen. Advokaten kan ikke altid gå ud fra, at det er tilstrækkeligt, at denne har sendt en skrivelse med retsvirkningerne til klienten. Advokaten må derfor på andre måder sikre sig, at klienten forstår indholdet. Det må antages, at bedømmelsen i

¹⁸⁸ Lars Bo Langsted, *Rådgivning I – det professionelle erstatningsansvar*, s. 223.

¹⁸⁹ Vibe Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, s. 85-86.

ovenstående dom er streng, særligt henset til at advokatens skrivelse var udførlig, og at klienten ikke til advokaten gav udtryk for, at denne ikke forstod indholdet.

Advokaten er, på baggrund af ovenstående, underlagt en streng ansvarsnorm, når denne videreformidler rådgivning til sin klient. Der foreligger dog enkelte afgørelser, hvor advokatens ansvar bedømmes usædvanligt strengt.

4.3.4. Delkonklusion

Advokaten yder en indsats, når denne rådgiver om juridiske forhold. Ansvarsnormen, som advokaten er underlagt ved rådgivning, varierer alt efter hvilken type rådgivning, der er tale om.

Når advokaten rådgiver om klare juridiske spørgsmål, er ansvarsnormen streng. Det er i retspraksis fastslået, at advokaten ved sådanne klare advokatfejl alene er ansvarsfri, såfremt det med betydelig grad af sandsynlighed må antages, at der ikke er årsagssammenhæng mellem fejl og tab.

Er der tale om tilfælde, hvor de juridiske spørgsmål er komplicerede, har advokaten ved rådgivning herom en bred margin for fejlskøn, og er som følge heraf underlagt en mere lempelig ansvarsnorm end det er tilfældet ved klare juridiske spørgsmål.

Er der tale om rådgivning om centrale advokatforpligtelser er ansvarsnormen streng. Dette er uagtet, at der medvirker andre rådgivere, der har en overlappende rådgivningsforpligtelse, eller at klienten selv har en vis indsigt på området. Derudover er ansvarsnormen streng, når advokaten rådgiver om kerneelementer i opdraget, og når advokaten rådgiver klienten om risici i sagen samt muligheden for at træffe foranstaltninger, der sikrer klienten mod u hensigtsmæssige følger.

Endelig er advokaten underlagt en streng ansvarsnorm, når denne videreformidler rådgivning til sin klient. Der stilles høje krav til rådgivningens indhold, idet advokaten både skal rådgive fyldestgørende om sagens forhold og konsekvenserne ved ikke at følge eller følge rådgivningen. Advokaten skal i den forbindelse sikre sig, at klienten forstår konsekvenserne. Derudover skal advokatens rådgivning være konkret.

4.4. Ansvar for digital juridisk rådgivning

Teknologien udvikler sig i dag hurtigt og har betydning for mange brancher. Udviklingen har allerede haft stor betydning for advokatbranchen, og det antages, at udviklingen vil medføre store ændringer for advokatbranchen fremadrettet. Det kan eksempelvis tænkes, at der fremkommer nye og mere avancerede værktøjer til fremsøgning af juridisk materiale.¹⁹⁰ Spørgsmålet er herefter hvilken ansvarsnorm advokaten er underlagt, når denne yder digital rådgivning.

Det er som udgangspunkt uden betydning, om advokatens rådgivning sker mundtligt, gennem en internetbaseret platform eller skriftligt, når advokatens ansvar skal vurderes. Det vil sige, at advokaten er underlagt de samme krav til rådgivningens karakter og indhold, og at der ikke skal foretages en særskilt vurdering af den rådgivning, der ydes digitalt.¹⁹¹

De fleste advokatfirmaer har i dag sin egen hjemmeside, men det er stadig begrænset hvor meget rådgivning, der egentlig er internetbaseret. Dette ses eksempelvis ved, at klienten gennem internettet kan få adgang til juridiske standarddokumenter, der ofte er kombineret med en ansvarsfraskrivelse fra advokatfirmaets side, hvorved der ikke er tale om egentlig advokatrådgivning.¹⁹²

I tilfælde, hvor der er opkrævet et honorar, kan dette imidlertid få betydning for både aftaleforholdet og culpabedømmelsen. Hvis ovenstående dokumenter kombineres med rådgivning fra en advokat, vil der i stedet for et standarddokument være tale om individuel advokatrådgivning, som skal ske i overensstemmelse med de faglige normer herfor. Det vil også i dette tilfælde være muligt at begrænse rådgivningen ved aftale mellem klienten og advokaten jf. pkt. 3.3.1. om aftalens påvirkning af ansvaret.¹⁹³

Der påhviler advokaten en skærpet ansvarsnorm ved udarbejdelse af standarddokumenter i de tilfælde, hvor dokumenterne er ukorrekte, eksempelvis grundet manglende opdateringer eller

¹⁹⁰ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 86-87.

¹⁹¹ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 431.

¹⁹² Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 432.

¹⁹³ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 432-433.

oprindelige forståelsesfejl. Det anføres, at retstilstanden i disse tilfælde formentlig vil være "(...) at ligestille med de tilfælde, hvor der er tale om, at advokaten har begået ekspeditionsfejl eller misforstået klare lovregler, altså en skærpet culpabedømmelse."¹⁹⁴ At ansvarsnormen i disse tilfælde er streng, skyldes formentlig, at brugeren af standarddokumenterne handler i tillid til, at dokumenterne er korrekte.

Derudover må advokaten, ved korrespondance i form af spørgsmål og besvarelser gennem en hjemmeside, være underlagt de samme ansvarsnormer, som denne er underlagt ved bedømmelsen af advokatens rådgivning i almindelighed.¹⁹⁵ Advokaten skal derfor sikre, at kvaliteten af den digitale korrespondance er lig kvaliteten af den rådgivning, der ydes fysisk.

4.4.1. Delkonklusion

Advokaten er underlagt de samme krav når denne yder rådgivning, uanset om dette sker i traditionel forstand eller gennem en internetbaseret platform. Advokaten er derfor, såfremt der ydes rådgivning i forbindelse med den digitale ydelse, underlagt de samme ansvarsnormer, som advokaten er underlagt ved fysisk rådgivning.

Når advokaten udarbejder standarddokumenter og offentliggør disse, er advokaten imidlertid underlagt en streng ansvarsnorm. Dette skyldes, at brugeren handler i tillid til, at indholdet af standarddokumentet er korrekt. Ansvarsnormen kan sammenlignes med den ansvarsnorm advokaten er underlagt, når denne udfører ekspeditioner eller rådgiver om klare retsspørgsmål.

4.5 Ansvar for ikke-juridisk rådgivning

Der er i dag sket en brancheglidning, hvorved advokater påtager sig opgaver, som normalt ikke hører til advokatbranchen. En advokat kan gennem juridisk rådgivning have tilegnet sig en så stor viden om spørgsmål af ikke-juridisk karakter, at rådgivning herom kan bestå i, hvorvidt en handling er korrekt ud fra et ikke-juridisk perspektiv.¹⁹⁶ Spørgsmålet er, hvordan advokaten stilles, hvis denne rådgiver om andre forhold, der ikke har juridisk karakter.

¹⁹⁴ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 433.

¹⁹⁵ Søren Halling-Overgaard m.fl., Advokaters erstatningsansvar, s. 433.

¹⁹⁶ Anders Vinding Kruse, Advokatansvaret, s. 67.

Det må antages, at advokaten i de fleste tilfælde ikke er specialiseret inden for andre områder end det juridiske. Det vil være nærliggende at antage, at en advokat der rådgiver om forhold, som denne ikke er specialiseret inden for, må være undergivet et mildere ansvar, for så vidt angår den rådgivning, der ligger udover den juridiske. Det er dog en forudsætning for, at advokatens ansvar kan blive mildere, at denne ikke over for klienten har fremtrådt som specialiseret inden for det pågældende område, eksempelvis som professionel økonomisk rådgiver.¹⁹⁷

Ansaret, som advokaten er underlagt når denne yder rådgivning af ikke-juridisk karakter, bedømmes efter, hvordan en almindelig fornuftig person ville have handlet i den pågældende situation. Denne type rådgivning falder således uden for professionsansvaret, og advokatens ansvar vurderes efter en almen målestok, hvilket er modsat professionsansvarsmålestokken.¹⁹⁸

Det antages, at advokaten har vide rammer for rådgivning om ikke-juridiske spørgsmål, før et erstatningsansvar er aktuelt. Et eventuelt erstatningsansvar må forholde sig til, hvad der er muligt og forudsigeligt for advokaten. Hvis advokaten ikke kunne forudse den gevinst eller det tab, der ville indtræde ved klientens beslutning, bør de erstatningsretlige regler ikke være til ulempe for advokaten, der efter bedste evne og skøn fremkommer med sin vurdering. Advokatens brede margin, der følger af den såkaldte business judgement rule, og særligt anvendes i sager om ledelsesansvar, må derfor tillige gælde som et minimum for advokatens rådgivning i ikke-juridiske anliggender.¹⁹⁹

Yder advokaten rådgivning af forretningsmæssig karakter, bør advokaten kunne regne med, at klienten selv danner sig et overblik over de dispositioner, som advokatens rådgivning medfører.²⁰⁰ Om rådgivning af forretningsmæssig karakter anføres følgende i litteraturen:

(...) det [må] fastholdes, at man, når der rejses spørgsmål om ansvar for denne del af rådgivningen, ikke kan anvende målestokken for professionsansvaret. Advokatstanden prætenderer ikke at give sig professionelt af med forretningsmæssig rådgivning, men yder denne (...) som en "slags" service i tilgift til det juridiske. Advokaten konsulteres således ikke

¹⁹⁷ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 86.

¹⁹⁸ Vibe Ulfbeck, Erstatningsretlige grænseområder I, s. 86.

¹⁹⁹ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 889-890.

²⁰⁰ Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 891.

*her som egentlig sagkyndig, og ansvarsspørgsmålet bør derfor bedømmes tilsvarende "mildere".*²⁰¹

Selvom advokaten har en bred margin for fejlskøn, fremstår advokaten med en særlig autoritet i opdraget, hvorfor denne udtrykkeligt bør gøre klienten opmærksom på begrænsningen i, at advokaten ikke rådgiver om juridiske forhold. Advokatens undladelse vil dog kun i undtagelsestilfælde medføre et erstatningsansvar for advokaten, da det ofte er tydeligt for klienten, hvornår advokaten rådgiver på et område, der ikke er juridisk.²⁰²

4.5.1 Delkonklusion

På trods af, at advokatens rådgivning ofte vil omhandle juridiske spørgsmål, kan advokaten yde rådgivning vedrørende andre spørgsmål end de juridiske. Advokaten vil normalt ikke være specialiseret inden for disse områder, men kan have tilegnet sig en viden gennem sit juridiske arbejde. I disse situationer har advokaten en bred margin for fejlskøn.

Vil advokaten sikre ikke at ifalde ansvar for rådgivningen, skal denne gøre det klart for klienten, at denne ikke er specialiseret inden for området. Dette vil dog oftest være kendt for klienten. Advokaten er herefter ikke omfattet af professionsansvarsnormen, men er underlagt et almindeligt culpaansvar, når denne yder rådgivning om ikke-juridiske spørgsmål. Dette er således en undtagelse til udgangspunktet om, at advokaten er underlagt et professionsansvar.

²⁰¹ Anders Vinding Kruse, Advokatansvaret, s. 67.

²⁰² Mads Bryde Andersen m.fl., Advokatretten, s. 890-891 og Anders Vinding Kruse, Advokatansvaret, s. 16.

5. Konklusion

Afhandlingens formål har været at klarlægge, om den ansvarsnorm advokaten er underlagt i sit hverv, varierer.

Indledningsvist kan det konkluderes, at advokaten er underlagt et professionsansvar, hvilket betyder, at advokaten sammenlignes med en almindelig god advokat i en tilsvarende situation og ikke en almindelig person eller specialist.

Selvom advokatens erstatningsansvar ikke er lovreguleret, skal de almindelige erstatningsbetingelser være opfyldt. Ansvarsgrundlaget for advokaten er som udgangspunkt culpa med ligefrem bevisbyrde. Udgangspunktet er dog ikke ubetinget, og modificeres i visse tilfælde af særlige elementer. Disse elementer udgøres af resultatforpligtelser, de advokatetiske regler og generalist- og specialistbetragtninger. Udover erstatningsbetingelsen ansvarsgrundlag skal der foreligge et tab, kausalitet og adækvans. Derudover indgår det i vurderingen af advokatens erstatningsansvar, om der er udvist egen skyld af klienten eller tredjemand.

Bedømmelsen af advokatens ansvar afhænger af, hvilken type opgave advokaten udfører i den konkrete situation. I afhandlingen er advokatens opgaver inddelt i fem kategorier, herunder retssager, ekspeditioner, rådgivning, digital rådgivning og ikke-juridisk rådgivning.

Det kan konkluderes, at advokaten, for så vidt angår retssagsførelse, er underlagt en almindelig professionsansvarsnorm. Der er dog dele af retssagsførelsen, hvor ansvarsnormen afviger herfra. Advokaten er underlagt en streng ansvarsnorm, når denne nedlægger påstande og/eller fremsætter anbringender. Derudover er ansvarsnormen streng, når advokaten, grundet nye oplysninger, skal revurdere sagen og rådgive klienten herefter. Endelig er ansvarsnormen streng, når advokaten vurderer om der er grund til at anlægge en sag eller appellere en afgørelse, samt når advokaten indgår et forlig på klientens vegne. Advokaten er derimod underlagt en mere lempelig ansvarsnorm ved sin bevisførelse samt ved tilrettelæggelse af sagens strategi.

For så vidt angår ekspeditioner, kan det konkluderes, at advokaten er underlagt en streng ansvarsnorm. Ansvarsnormen er imidlertid strengere i det tilfælde, hvor der er angivet en tidsfrist, end i det tilfælde, hvor der ikke er angivet en tidsfrist. Advokaten kan dog blive ansvarsfri, hvis denne

kan bevise, at forsinkelsen ikke skyldes advokatens forhold og/eller at denne har fremmet sagen tilstrækkeligt.

Det kan konkluderes, at den ansvarsnorm, som advokaten er underlagt ved rådgivning, varierer alt efter hvilken type rådgivning, der er tale om. Vedrører rådgivningen klare juridiske spørgsmål eller centrale advokatforpligtelser, er ansvarsnormen streng. Vedrører rådgivningen derimod vanskelige juridiske spørgsmål, er ansvarsnormen mere lempelig. Derudover kan det konkluderes, at advokaten ikke kan blive ansvarsfri ved at henvise til tilstedeværelsen af andre rådgivere, eller ved at henvise til at klienten har indsigt på området. Ydermere er advokaten underlagt en streng ansvarsnorm, når denne skal videreformidle sin rådgivning til klienten.

Advokaten er underlagt samme ansvarsnorm, når denne yder digital rådgivning og fysisk rådgivning. Ansvarsnormen er dog streng, når advokaten udarbejder og offentliggør standarddokumenter.

Endelig kan det konkluderes, at advokaten ved rådgivning om ikke-juridiske forhold, er underlagt et almindeligt culpaansvar. Advokaten er således ikke underlagt et professionsansvar ved denne type rådgivning.

Det kan på baggrund af afhandlingens gennemgang konkluderes, at den ansvarsnorm advokaten er underlagt, varierer alt efter hvilken opgave der udføres. Der er således forskel på ansvarsnormen, når advokaten fører en retssag, foretager ekspeditioner og rådgiver sin klient. Ansvarsnormen afhænger dermed af hvilken opgave, som den mulige ansvarspådragende adfærd vedrører.

6. Litteraturliste

Love og bekendtgørelser

- Bekendtgørelse nr. 684 af 22. juni 2006 om god skik for juridisk rådgivning – Bekendtgørelse om god skik for juridisk rådgivning
- Lov nr. 419 af 9. maj 2006 om juridisk rådgivning – Lov om juridisk rådgivning
- Lovbekendtgørelse nr. 1655 af 25. december 2022 – Retsplejeloven
- Lovbekendtgørelse nr. 510 af 24. februar 2021 om formidling af fast ejendom m.v. – Ejendomsmæglerloven
- Lovbekendtgørelse nr. 9 af 4. januar 2023 om klage- og erstatningsadgang inden for sundhedsvæsenet
- Lovbekendtgørelse nr. 565 af 28. juni 1986 om ydelse af juridisk bistand samt om detektivvirksomhed m.v. – Vinkelskriverloven
- Lovbekendtgørelse nr. 1853 af 24. september 2021 - Købeloven

Forarbejder

- L 65 Forslag til lov om juridisk rådgivning, Folketingstidende, 2005-06, tillæg A 1978.

Retspraksis

Ugeskrift for Retsvæsen:

- U 1985.489 H	- U 2002.2000 H
- U 1989.394 H	- U 2002.562 H
- U 1990.43/2 H	- U 2003.1679/2 H
- U 1990.492 Ø	- U 2004.1153 V
- U 1995.691 Ø	- U 2005.1052 V
- U 1996.245 H	- U 2005.2037 H
- U 1998.332 V	- U 2005.45 V
- U 1998.344 V	- U 2005.850 Ø
- U 1999.1133 Ø	- U 2006.2210 H
- U 2000.365/2 H	- U 2008.410 H
- U 2000.424 V	- U 2010.1074 H
- U 2001.325 H	- U 2010.2375 H
- U 2002.1531 H	- U 2011.177 H

- U 2012.1978 H
- U 2013.2756 H
- U 2015.2846/2 H
- U 2015.3902 H
- U 2016.567 V
- U 2018.1193 H
- U 2020.3312 Ø
- U 2020.4147 H

Forsikrings- og Erstatningsretlig Domssamling:

- FED 1994.1516 V
- FED 1997.1709 V
- FED 1997.763 V
- FED 1999.458 Ø
- FED 2001.2208 V
- FED 2001.2615 Ø
- FED 2003.1430 Ø
- FED 2006.198 Ø
- FED 2010.153 Ø
- FED 2012.43 V
- FED 2012.85 Ø
- FED 2016.118 V
- FED 2016.36 V
- FED 2016.58 Ø
- FED 2016.67 V
- FED 2020.282 V
- FED 2021.4 Ø

Forbrugerklagenævnet:

- Forbrugerklagenævnet sag nr. 09/03493

Advokatnævnet:

- ANK af 9. februar 2003, trykt i Advokaten 4/2004, Kendelser s. 6

Bøger

- Anders Vinding Kruse, *Advokatansvaret*, 6. udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 1990.
- Andreas Bloch Ehlers, *Grundlæggende erstatningsret*, 1. udgave, Karnov Group, 2019.
- Bo von Eyben og Helle Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 9. udgave, Djøf forlag, 2019.
- Carsten Munk-Hansen, *Den juridiske løsning*, 2. udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2021.
- Carsten Munk-Hansen, *Retsvidenskabsteori*, 3. udgave, Djøf forlag, 2022.
- Christina D. Tvarnø og Ruth Nielsen, *Retskilder og retsteorier*, 6. udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2021.

- Lars Bo Langsted, *Rådgivning I – det professionelle erstatningsansvar*, 1. udgave, Thomson - Gad Jura, 2004.
- Mads Bryde Andersen og Lars Lindencrone Petersen, *Advokatretten*, 2. udgave, Ex Tuto Publishing, 2022.
- Marie Jull Sørensen, *God skik for juridisk rådgivning - en retlig standard*, 1. udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2011.
- Morten Samuelsson og Kjeld Søgaard, *Rådgiveransvaret: erstatningsansvar og forsikring for professionelle rådgivere*, 1. udgave, Thomson - Gad Jura, 2009.
- Peter Blume, *Retssystemet og juridisk metode*, 4. udgave, Jurist- og økonomforbundets forlag, 2020.
- Sonny Kristoffersen, *Lov om juridisk rådgivning*, 1. udgave, 1. oplag, Thomson - Gad Jura, 2006.
- Søren Halling-Overgaard og Arvid Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, Djøf forlag, 2022.
- Vibe Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2021.

Hjemmesider

- Advokatsamfundet, publiceret: 1. marts 2021, opdateret den 30. september 2022, *God advokatskik*, senest besøgt den 12. maj 2023 på <https://www.advokatsamfundet.dk/regler-for-advokater/god-advokatskik/>
- Advokatsamfundet, publiceret den 25. august 2022, *Nye advokatetiske regler*, senest besøgt 12. maj 2023 på <https://www.advokatsamfundet.dk/nyheder-medier/nyheder/2022/nye-advokatetiske-regler>
- Advokatsamfundet, *Tilsyn*, senest besøgt 12. maj 2023 på <https://www.advokatsamfundet.dk/tilsyn/>
- Advokatsamfundet, publiceret: 12. februar 2021, opdateret: 6. maj 2022, *Klagetyper*, senest besøgt den 12. maj 2023 på <https://www.advokatsamfundet.dk/advokatnaevnet/vil-du-klage/klagetyper/>
- Danmarks Domstole, opdateret: 01. maj 2023, *Hvordan gennemføres en civil sag i byretten?*, senest besøgt den 12. maj 2023 på <https://www.domstol.dk/alle-emner/anlaeg-civil-sag/almindelige-civile-sager/> og <https://www.domstol.dk/media/mffbvdgk/infokort-civile-sager-i-byretten.pdf>

Juridiske artikler

- Marie Jull Sørensen, (2012) RR.6.2012.24, *Lov om juridisk rådgivning - hvad, hvem og hvorfor?*
Lov om juridisk rådgivning i et kritisk perspektiv (RR.6.2012.24)

Øvrige regelsæt

- De Advokatetiske Regler af 1. september 2022, vedtaget på Advokatrådets møde 16. juni 2022